

WERKGELEGENHEID & WERKLOOSHEID BIJ ARBEIDERS

IN HET BRUSSELS GEWEST

2024

OVERZICHT

Oorspronkelijke Franstalige versie

September 2024

Illustraties: Adobe Stock, freepik, view.brussels

Inhoud

1.	Inleiding	7
2.	De Brusselse economie Industrialisatie, tertiarisering en dualisering	9
3.	Methodologie	13
3.1.	Werkgelegenheid voor arbeiders en statistische categorieën	13
3.1.1.	Onderscheid tussen arbeiders- en bediendecontract	13
3.1.2.	Vertroebeling van de arbeidsstatuten	15
3.2.	Voor dit rapport gevolgde werkwijze	16
4.	Evolutie van de loontrekkende tewerkstelling van arbeiders	17
4.1.	Sectorprofiel van de werkgelegenheid voor arbeiders	18
4.1.1.	Administratieve en ondersteunende diensten	20
4.1.2.	Horeca	21
4.1.3.	Vervoer en opslag	22
4.1.4.	Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	24
4.1.5.	Bouwnijverheid	26
4.1.6.	Industrie	26
4.1.7.	Openbaar bestuur	28
4.1.8.	Groot- en detailhandel	28
4.1.9.	Andere sectoren	29
4.2.	Tewerkstelling van arbeiders volgens geslacht	30
4.2.1.	Vervrouwelijking van de werkgelegenheid voor arbeiders dankzij de dienstencheques	30
4.2.2.	Tewerkstelling gestructureerd volgens gender	31
5.	Brusselse werkende beroepsbevolking	34
6.	Werkloosheid onder arbeiders	38
6.1.	Oververtegenwoordiging van arbeidersberoepen in de werkloosheid	38
6.2.	Inschatting van de werkloosheidsgraad van arbeiders	40
6.3.	Socioprofessioneel profiel van de werkzoekenden	41
6.3.1.	Opgegeven arbeidersberoepen	41
6.3.2.	Profiel van de werkzoekenden	43
6.4.	Uitstroom naar werk van werkzoekenden met een arbeidersprofiel	47
6.4.1.	Profiel van de in 2021 nieuw ingeschreven niet-werkende werkzoekenden	47
6.4.2.	Uitstroom naar werk	49
6.4.3.	Kenmerken van de uitstroom naar werk	49
	Conclusie	55

Bibliografie **58**

Methodologische bijlage **61**

A.1.	Methodologische aandachtspunten met betrekking tot de enquête naar de arbeidskrachten	61
A.2.	ISCO-08-classificatie	61
A.3.	Constructie van de variabele «arbeidersberoep»	62

GRAFIEKEN

Grafiek 1	- Evolutie van de interne werkgelegenheid in het BHG volgens studieniveau	11
Grafiek 2	- Evolutie van het aandeel van de werkgelegenheid voor arbeiders in de totale loontrekkende arbeid per gewest (2001-2021)	17
Grafiek 3	- Evolutie van de loontrekkende arbeid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens statuut	18
Grafiek 4	- Verdeling van de werkgelegenheid voor arbeiders volgens sector en gewest (2021)	19
Grafiek 5	- Loontrekkende arbeid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens sector (2021)	19
Grafiek 6	- Tewerkstelling van arbeiders in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in België (2021)	22
Grafiek 7	- Verdeling per activiteit van de tewerkstelling van arbeiders en de loontrekkende tewerkstelling in de sector gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2021)	25
Grafiek 8	- Verdeling van de tewerkstelling van arbeiders in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens geslacht (2001-2021)	31
Grafiek 9	- Verdeling van de werkgelegenheid voor arbeiders in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens geslacht en sector (2021)	32
Grafiek 10	- Aandeel van vrouwen in de tewerkstelling van arbeiders en in de totale loontrekkende tewerkstelling in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens sector (2021)	33
Grafiek 11	- Kenmerken van de Brusselse werkende beroepsbevolking (15 jaar en ouder) volgens socioprofessionele categorie	37
Grafiek 12	- Werkloosheidsgraad volgens ISCO-beroepscategorie	40
Grafiek 13	- Profiel van de niet-werkende werkzoekenden volgens socioprofessionele categorie	44
Grafiek 14	- Uitstroomgraad naar werk volgens geslacht en beroepscategorie	50
Grafiek 15	- Uitstroomgraad naar werk volgens leeftijdsklasse en beroepscategorie	51
Grafiek 16	- Uitstroomgraad naar werk volgens studieniveau en beroepscategorie	52
Grafiek 17	- Uitstroomgraad naar werk volgens nationaliteit en beroepscategorie	53
Grafiek 18	- Tewerkstelling van Brusselse werknemers en uitstroom naar werk van niet-werkende werkzoekenden en personen die een opleiding beëindigen, volgens plaats van tewerkstelling	53

TABELLEN

Tabel 1 - Evolutie van de tewerkstelling van arbeiders en de loontrekkende tewerkstelling in de administratieve en ondersteunende diensten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2011-2021)	21
Tabel 2 - Evolutie van de tewerkstelling van arbeiders en de loontrekkende tewerkstelling in de horeca in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2011-2021)	22
Tabel 3 - Evolutie van de tewerkstelling van arbeiders en de loontrekkende tewerkstelling in het vervoer en de logistiek in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2011-2021)	23
Tabel 4 - Avolutie van de tewerkstelling van arbeiders en de loontrekkende tewerkstelling in de gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2011-2021)	24
Tabel 5 - Evolutie van de tewerkstelling van arbeiders en de loontrekkende tewerkstelling in de bouwnijverheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2011-2021)	26
Tabel 6 - Evolutie van de tewerkstelling van arbeiders en de loontrekkende tewerkstelling in de industriële sectoren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2011-2021)	27
Tabel 7 - Evolutie van de tewerkstelling van arbeiders en de loontrekkende tewerkstelling in het openbaar bestuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2011-2021)	28
Tabel 8 - Evolutie van de tewerkstelling van arbeiders en de loontrekkende tewerkstelling in de handel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2011-2021)	29
Tabel 9 - Evolutie van de loontrekkende tewerkstelling in sectoren met weinig arbeidersbanen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2011-2021)	30
Tabel 10 - Brusselse werkende beroepsbevolking (15 jaar en ouder) volgens ISCO-beroep en gewest van de werkplaats	35
Tabel 11 - Brusselse werkende beroepsbevolking (WBB) en bij Actiris ingeschreven niet-werkende werkzoekenden volgens ISCO-beroeps categorie	39
Tabel 12 - Verdeling van de niet-werkende werkzoekenden volgens categorie en groep van arbeidersberoepen in 2023	42
Tabel 13 - profiel van de niet-werkende werkzoekende arbeiders volgens ISCO-beroeps categorie	46
Tabel 14 - Kenmerken van de werkzoekende mannen en vrouwen ingeschreven in de loop van 2021	48
Tabel 15 - Uitstroomgraad naar werk (UGW) van de werkzoekenden die zich in 2021 bij Actiris hebben ingeschreven volgens ISCO-beroeps categorie	49
Tabel 16 - ISCO-08-classificatie (ISCO 1 digit) en bijbehorend studieniveau volgens de ISCED-schaal	62
Tabel 17 - indeling van de beroepen in groep 5, Dienstverlenend personeel en verkopers (m/v/x), in de categorieën dienstverlenend personeel - arbeiders (m/v/x) (A) en dienstverlenend personeel - bedienden (m/v/x) (B)	63

VOORWOORD

Tot in de jaren 1960 en 1970 speelde de industrie een centrale rol in de Brusselse economie en werkte een groot deel van de Brusselaars in arbeidersberoepen. Ondanks de deïndustrialisering en de snelle tertiaarisering van de economie oefent nog ongeveer 20% van de Brusselaars vandaag de dag een arbeidersberoep uit. We hebben het dus niet over het verdwijnen van dit soort tewerkstelling, maar eerder over een grondige transformatie ervan.

Wie zijn de arbeiders van vandaag? Wat is hun profiel? In welke sectoren werken ze? Zijn ze vaker werkloos dan bedienden? Hebben ze minder kans om eruit te geraken? Dit rapport van view.brussels geeft enkele antwoorden op deze vragen.

Tijdens de afwerking van dit rapport was de mogelijke sluiting van de Audi Brussels site nog niet officieel aangekondigd.

Als de sluiting doorgaat, zou dat niet alleen gevolgen hebben voor de directe werkgelegenheid (iets minder dan 3.000 mensen, de meesten met een arbeiderscontract), maar ook voor een uitgebreid netwerk van onderaannemers die een aanzienlijk deel, zo niet alles, van hun omzet zouden kunnen verliezen. Werknemers in alle drie gewesten zouden worden getroffen aangezien slechts 15% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest woont, volgens een schatting van Actiris. Aan de andere kant zou het verlies van werkgelegenheid bij de onderaannemers een grotere impact hebben op de Brusselaars.

Naast zijn symbolische belang en zijn impact op de werkgelegenheid, leidt de sluiting van Audi Brussels ook tot vragen over de omschakeling van de site en de heroriëntering van het personeel in een context waarin de industrie een marginale plaats inneemt in de Brusselse economie.

INLEIDING

Brussel was geruime tijd het centrum van het Belgische industriële leven. Maar in de loop der decennia werd de economie van het stadsgewest getroffen door een **snelle en massale de-industrialisatie**, met een forse neergang van de industriële werkgelegenheid tot gevolg. **De werkgelegenheid voor arbeiders, tot dan toe de kern van het sociale landschap, verschoof geleidelijk aan naar de achtergrond.** Toch, zo zullen we zien, verdween het niet helemaal. Zijn industriële karakter nam af en de tertiaire diensten maakten een opmars. En de arbeiders van nu zijn niet meer die van gisteren.

Maar wie zijn ze vandaag dan wel? Welk werk doen ze? En welk werk niet? In welke sectoren zijn ze te vinden? Hebben ze bepaalde kenmerken? Wat met de werkloosheid bij arbeiders? Wat is hun kans om de werkloosheid te verlaten en is die kans structureel kleiner?

De tewerkstelling van arbeiders is een belangrijk thema omdat ze verweven is met tal van problematieken die op de Brusselse arbeidsmarkt sterk aanwezig zijn.

Er is immers een nauwe relatie met de sociaal-demografische structuur van het gewest. Het Brussels Gewest dankt zijn demografische dynamiek aan zijn positief migratiesaldo. Het oefent een grote aantrekking uit op laaggeschoolde personen¹, die meestal in arbeidersberoepen terechtkomen, al laat de thematiek van de werkgelegenheid voor arbeiders zich niet beperken tot die van laaggeschoolde arbeid².

Voorts heeft Brussel te kampen met **twee problemen** die op het eerste gezicht paradoxaal lijken:

- › er is een hoge werkloosheid
- › bedrijven hebben de grootste moeite om personeel te vinden.

Verskillende traditionele arbeidersberoepen kampen met nijpende tekorten. In het licht van de klimaatcrisis en de dringende nood om verouderde gebouwen, die niet aan de huidige uitstootnormen voldoen, te renoveren, is er bezorgdheid over het tekort aan werkkrachten in de bouwsector. Omdat ook de huidige normen niet volstaan en waarschijnlijk nog zullen evolueren, zal die nood bovendien nog toenemen. Deze voorbeelden tonen aan dat de tewerkstelling van arbeiders een centrale plaats inneemt in een aantal problematieken die essentieel zijn om de Brusselse arbeidsmarkt beter te begrijpen.

Toch blijft werkgelegenheid voor arbeiders in de meeste studies onderbelicht. Daar wil dit rapport iets aan doen, door een stand van zaken te maken van de werkgelegenheid en de werkloosheid van arbeiders. Het rapport bestaat uit vijf delen.

In het eerste deel wordt ingegaan op een aantal elementen van de **historische context** van de evolutie van de werkgelegenheid voor arbeiders, namelijk het drieledige proces van de-industrialisatie, tertiarisering en sociale polarisatie van de Brusselse economie, dat rond de jaren 1960-1970 op gang kwam.

¹ Personen die geen diploma hoger secundair onderwijs hebben of van wie het diploma niet erkend is.

² De kwestie van de arbeidersarbeid is nauw verbonden met die van de kwalificaties van de arbeiders en dus met die van de opleidingen, vooral de technische en beroepsopleidingen. We weten dat de degradatie van deze opleidingen, die rechtstreeks gelinkt zijn aan arbeidersberoepen, een van de factoren is achter de spanningen en het tekort aan arbeidskrachten. Deze essentiële kwestie is echter niet het onderwerp van dit verslag, maar zal het onderwerp zijn van specifieke aandacht in een tweede studie.

Het tweede deel maakt een aantal **methodologische bedenkingen** bij de beschikbare gegevensbronnen en statistische categorieën om werkgelegenheid voor arbeiders te benaderen, en de eventuele beperkingen daarvan.

Het derde deel focust op de **evolutie van de loontrekkende tewerkstelling van arbeiders** in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en **de dynamieken die zich tussen en binnen de sectoren voordoen**. In dit verband staan we ook stil bij de vervrouwelijking van de werkgelegenheid voor arbeiders.

In het vierde deel wordt een synthese gemaakt van het **profiel van de mannen en vrouwen uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die als arbeider werken**.

In het laatste deel gaan we nader in op de kwestie van de **werkloosheid onder arbeiders**. Eerst wordt gekeken naar de arbeidersberoepen die in de werkloosheid oververtegenwoordigd zijn. Op basis daarvan kunnen we een inschatting maken van de werkloosheidsgraad van arbeiders. Daarna gaan we na wat het profiel is van de werkzoekenden die in een arbeidersberoep zijn ingeschreven. Tot slot ontleden we de uitstroomgraad naar werk volgens verschillende kenmerken, om aan te tonen dat arbeiders en arbeidsters andere kansen hebben om de werkloosheid te verlaten, uitgaande van de hypothese dat deze personen meer risico lopen om langdurig werkloos te blijven.

DE BRUSSELSE ECONOMIE

Industrialisatie, tertiarisering en dualisering

Tot de jaren 1960-1970 was Brussel het belangrijkste industriële tewerkstellingsbekken van het land, nog vóór de Waalse staal- en steenkoolbastions³.

Dankzij zijn ligging en de concentratie van een burgerlijk cliënteel kende Brussel vanaf de onafhankelijkheid van het land, na de eerste industrialisatiegolf, een snelle ontwikkeling van zijn industrie, zelfs in die mate dat de Brusselse industriële werkgelegenheid na de Eerste Wereldoorlog die van Luik overtrof.⁴

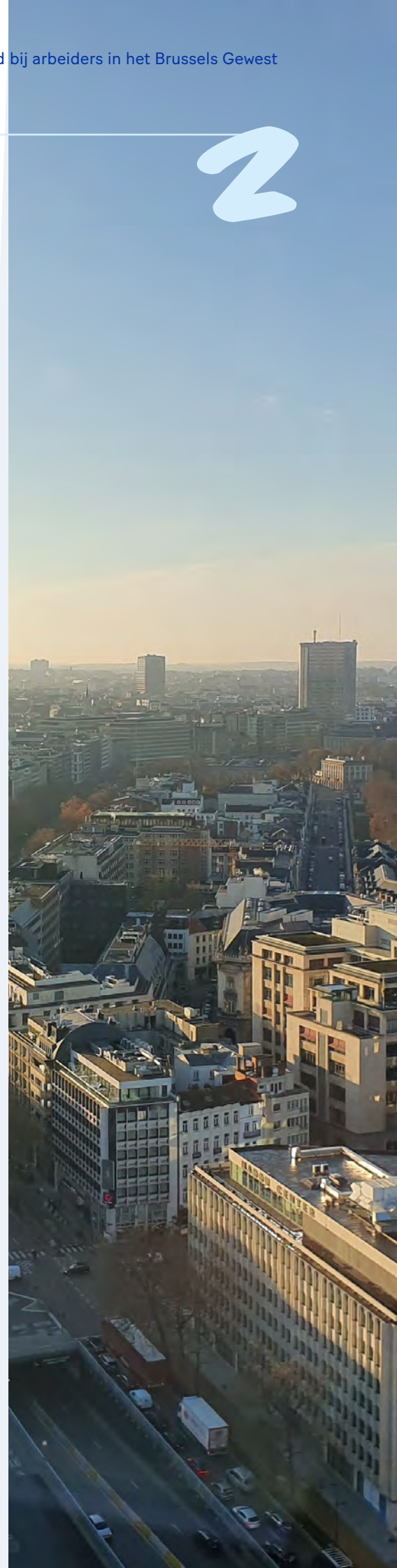
Door de stedelijke inplanting van het industriële weefsel was er in Brussel natuurlijk geen sprake van steenkool-, staal- of chemische industrie, met uitzondering van de cokesfabriek Marly, die open bleef tot 1993. Toch had Brussel een substantieel aandeel in de Belgische industriële werkgelegenheid. In 1961 bedroeg dit aandeel 74% voor de farmaceutische industrie en parfums, 42% voor de fabricatie van lederwaren, 35% voor de drukkerijen-uitgeverijen, 30% voor de artikelen in papier en karton, 24% voor de auto-industrie en 20% voor de elektrische bouw⁵. Deze aandelen liggen nog hoger als de regio Halle-Vilvoorde wordt meegerekend.

In 1970, op het hoogtepunt van de industriële activiteit en net voordat het verval zich inzette, telde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 164.000 arbeidersbanen, tegenover 154.000 voor het arrondissement Antwerpen, 102.000 voor Luik en 73.000 voor Charleroi. Met de industriële werkgelegenheid in het arrondissement Halle-Vilvoorde meegerekend, lag het totaal op 220.000 industriële banen.

³ Dat die laatste een grotere indruk hebben nagelaten, is waarschijnlijk te verklaren door het feit dat de industriële activiteit in Brussel meer gevarieerd was dan in deze zo goed als monofunctionele steden, die meer beantwoordden aan het collectieve beeld van «de arbeidersklasse».

⁴ Vandermotten, C. (2015). De Brusselse industrie: twee en een halve eeuw evolutie. Erfgoed Brussel, nr. 015-016, p. 9.

⁵ Ibidem

Een halve eeuw later vertegenwoordigde de industriële werkgelegenheid nog slechts 16.261 banen, tegenover nog 42.761 in 1996.

Deze daling kan worden verklaard door een aantal factoren: de daling van het aantal banen dat nodig is om dezelfde hoeveelheid goederen te produceren⁶, als gevolg van productiviteitsstijgingen; **de achteruitgang van hele industriële sectoren door de concurrentie** met landen met lagere arbeidskosten; **de hoge kosten om industriële activiteiten in stedelijke gebieden te handhaven; de logistieke problemen** als gevolg van stedelijke congestie; en de negatieve perceptie van de industrie door omwonenden vanwege de overlast die ze kan veroorzaken⁷.

Het aandeel van de industriële werkgelegenheid in de totale Brusselse bezoldigde werkgelegenheid kromp daarmee op 25 jaar tijd van 7,7% tot 2,5%, terwijl het in 2021 in Vlaanderen en Wallonië nog 14,3% en 11,4% bedroeg⁸. In dezelfde periode steeg de werkgelegenheid in de diensten-sector van 92,3% naar 97,4%. De daling van de werkgelegenheid in de industrie ging dus gepaard met een stijging van de werkgelegenheid in de tertiaire sector. Sinds enkele jaren is de werkgelegenheid in Brussel geconcentreerd in zes sec-

toren, die samen goed zijn voor twee derde van de banen⁹. Het gaat om niet-commerciële diensten, met de overheidsadministratie als grootste werkgever, gevolgd door gezondheidszorg en sociale dienstverlening, onderwijs, financiële diensten, administratieve en ondersteunende diensten en handel.

Het groeiende belang van geavanceerde diensten¹⁰ in de Brusselse economie heeft geleid tot een **verschuiving van laaggeschoolde naar hooggeschoolde tewerkstelling¹¹**. Deze ontwikkeling van geavanceerde diensten wordt in de hand gewerkt door de bijzonder sterke concentratie van overheidsdiensten en internationale instellingen in Brussel¹², ook van hun kant grote vragers van hooggekwalificeerde profielen.

Zo is de laaggeschoolde¹³ interne werkgelegenheid gekrompen van 197.606 eenheden in 1992 tot 84.770 eenheden in 2022 (een verlies van circa 113.000 banen of - 57,1%) terwijl het aantal hooggeschoolde banen in dezelfde periode met ongeveer 307.000 eenheden toenam (van 236.630 naar 544.015 eenheden, of + 130,0%). Vandaag is de hooggeschoolde werkgelegenheid goed voor 65% van de totale werkgelegenheid, tegenover slechts 38% in 1992. Dit groeiende aandeel van

6 In Frankrijk bijvoorbeeld verklaart deze factor alleen al 65% van de daling van de werkgelegenheid in de industrie tussen 2000 en 2007. Demmou, L. (2010). La désindustrialisation en France. Document de travail de la DG Trésor, 2010/01.

7 Van Hamme, G. et Moritz, L. (2018). Quel avenir pour l'industrie à Bruxelles ? Bruxelles en mouvement, n°296, p. 4.

8 Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen view.brussels

9 [view.brussels \(2023\). Stand van zaken. De arbeidsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest](#)

10 «Geavanceerde diensten» zijn strategische activiteiten die noodzakelijk zijn voor de werking van de «wereldeconomie», zoals gedefinieerd door Sassen. Voor een bespreking en toepassing van deze notie voor Brussel, zie Van Hamme, G., et al. (2020). Geavanceerde diensten: de aantrekkelijkheid van Brussel en lokale uitdagingen. Brussels Studies, online.

11 Van Hamme, G., Wertz, I., & Biot, V. (2011). Economische groei zonder sociale vooruitgang: stand van zaken in Brussel. Brussels Studies, nr. 48; Van Hamme, G., Waiengnier, M., Bassens, D., & Hendrikse, R. (2020). Geavanceerde diensten: de aantrekkelijkheid van Brussel en lokale uitdagingen. Brussels Studies, online.

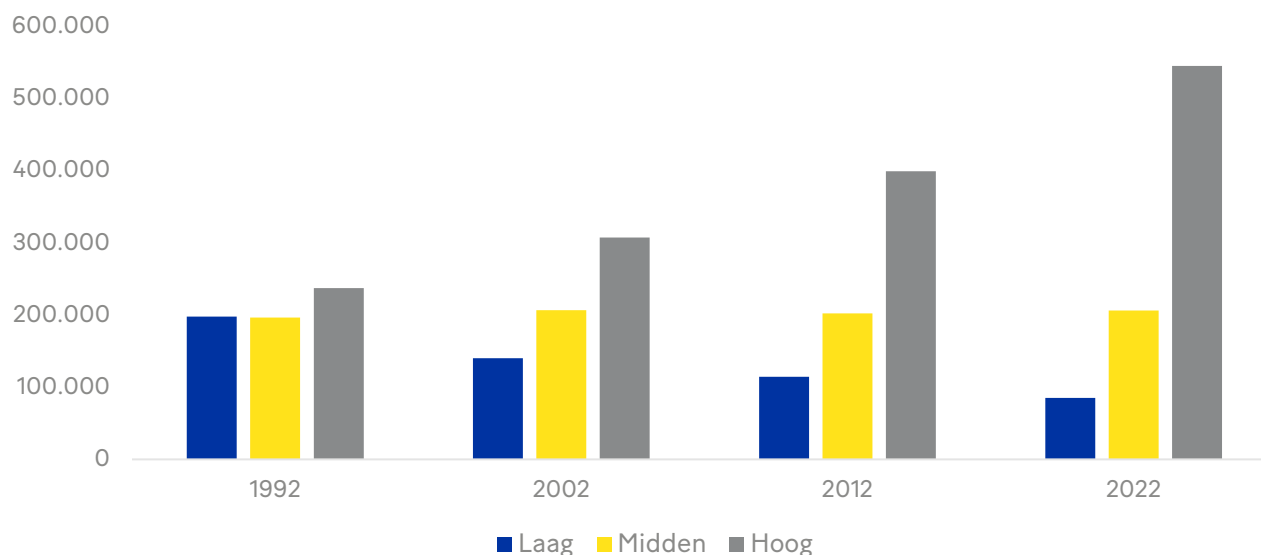
12 Ibidem

13 Jobkwalificatie is niet beperkt tot studieniveau, maar toch blijft het opleidingsniveau een goede indicator van de evolutie van de kwalificatievereisten van het arbeidsaanbod.

hooggeschoolde werkgelegenheid speelt bovendien vooral in het nadeel van de laaggeschoolde

arbeidsplaatsen, vermits het aantal midden-geschoolde banen relatief stabiel blijft.

Grafiek 1 - Evolutie van de interne werkgelegenheid in het BHG volgens studieniveau¹⁴

Bron: EAK, berekeningen view.brussels

Vanuit sociaaleconomisch oogpunt is het zo dat Brussel een grote toegevoegde waarde produceert, maar dat zijn bewoners daar niet in dezelfde mate van profiteren. De productie van toegevoegde waarde door het Brussels Gewest is hoger dan het nationaal gemiddelde, maar het inkomen van de Brusselaar is gemiddeld lager dan in de twee andere gewesten¹⁵.

Deze sociaaleconomische polarisatie resulteert enerzijds uit de concentratie van kapitaal en de daaraan verbonden strategische functies in «wereldsteden»¹⁶ en anderzijds uit de deconcentratie van producerende functies en van dienst-

nactiviteiten die niet noodzakelijk zijn voor de lokale vraag. De arbeidsmarkt in wereldsteden zou er bijgevolg toe neigen **zich te dualiseren rond hooggeschoolde functies enerzijds en functies verbonden aan basisdiensten** (logistieke diensten, huishoudelijke diensten, voedingsdistributie enz.) anderzijds¹⁷.

Dit proces van toenemende economische polarisatie heeft gemaakt en maakt nog steeds dat sommige analisten werkgelegenheid voor arbeiders als verdwenen beschouwen of op zijn minst

¹⁴ Laag: maximaal lager secundair onderwijs; midden: maximaal hoger secundair onderwijs; hoog: minimaal bachelor.

¹⁵ Van Hamme, G., & Van Criekingen, M. (2012). Compétitivité économique et question sociale : les illusions des politiques de développement à Bruxelles, Métropoles, n° 11.

¹⁶ Volgens de definitie van Sassen zijn «wereldsteden» steden die in een gemondialiseerde economie de coördinatie-, plannings-, management- en beslissingsfuncties concentreren. Sassen, S. (1991). The Global City. Princeton: Princeton University Press.

¹⁷ Anders dan Sassen aanvoert, zijn er behalve de krachten van de markt nog andere factoren die dit mechanisme sturen. Deze karakteristieke evoluties van de grote steden zijn te verklaren door een samenspel van factoren verbonden aan de transitie van een fordistische naar een post-fordistische reguleringswijze, waarbij de evoluties het gevolg zijn van politieke, institutionele en sociale tendensen. Voor een voorstelling van het concept «reguleringswijze», zie Boyer, R. (2004). Théorie de la régulation. Parijs: La Découverte. Voor een bespreking van de toepassing van het concept van polarisatie op de Brusselse economie, zie Van Hamme, G., Wertz, I., & Biot, V. (2011). Economische groei zonder sociale vooruitgang: stand van zaken in Brussel. Brussels Studies, nr. 48.

als iets dat eerder zeldzaam wordt, waarbij de technologische vooruitgang van de «derde industriële revolutie» dit proces nog zou versnellen¹⁸.

Het idee dat de technologische ontwikkelingen werk automatisch schaarser maken, is niet nieuw. Het leefde al sterk in de 19e eeuw en in 1930 kwam het begrip «technologise werkloosheid» op, waarmee John Maynard Keynes, econoom, de fase beschreef van de tijdelijke onaangepastheid van de vraag naar werk en het aanbod van werk als gevolg van het tempoverschil tussen de snellere technologische evoluties en de achterblijvende ontwikkeling van nieuwe beroepen¹⁹. **De vrees dat werkgelegenheid voor arbeiders zou verdwijnen, lijkt in zekere zin wezenlijk met de industriële revoluties verbonden.**

Maar wat daarbij vergeten wordt, **is dat werkgelegenheid voor arbeiders meer is dan alleen industrieel werk**. En dat bovendien de vraag of automa-

tisering daadwerkelijk tot jobverlies leidt, uiterst moeilijk te beantwoorden is. Die vraag is immers rechtstreeks afhankelijk van het niveau waarop men de creatie en vernietiging van jobs bekijkt²⁰: het geografische niveau, het niveau van de sector of het beroep, of zelfs het moment in de tijd, aangezien een groot deel van de jobs van vandaag gisteren niet bestonden.

Opvallend op het niveau van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is dat het eerste Gewestelijk Ontwikkelingsplan onder andere beoogde om een verscheidenheid van economische functies in het gewest te verzekeren en een overspecialisatie van de Brusselse economie in administratieve functies te voorkomen, om arbeiders getroffen door de de-industrialisatie diverse perspectieven te kunnen bieden. Die thematiek werd in de daaropvolgende plannen geleidelijk aan tot minimale proporties teruggeschoefd.

18 Susskind, D. (2023). Un monde sans travail. Comment les nouvelles technologies et l'intelligence artificielle reconfigurent le marché du travail. Parijs: Flammarion.

19 Keynes, J. M. (1930). Economic Possibilities for our Grandchildren.

20 Volgens J. S. Carbonnell leidt de ontwikkeling van nieuwe technologieën niet tot een verdwijning van industriële arbeid, maar tot een «proliferatie» ervan op minstens twee vlakken: enerzijds is er op wereldniveau in werkelijkheid sprake van een industrialisering, aangezien er op wereldschaal meer mensen in de industriële sector werken dan ooit tevoren. En anderzijds is er een opmars van dienstensectoren, zoals de logistieke diensten of het platformwerk, waar de arbeidsomstandigheden die van de industrie benaderen. Carbonnell, J. S. (2018). Le futur du travail. Parijs: Éditions Amsterdam.

METHODOLOGIE

Om de werkgelegenheid voor arbeiders te analyseren op basis van administratieve statistieken (RSZ) wordt traditioneel uitgegaan van het type arbeidsovereenkomst. Het gebruik van deze variabele en haar categorieën (arbeider, bediende en ambtenaar) heeft echter een aantal beperkingen. De indeling is immers niet absoluut en de grenzen tussen de statuten vervagen²¹, waardoor dit probleem nog wordt versterkt. We komen hier verder nog op terug.

3.1. WERKGELEGENHEID VOOR ARBEIDERS EN STATISTISCHE CATEGORIEËN

3.1.1. Onderscheid tussen arbeiders- en bediendecontract

Statistische categorieën zijn afspraken die worden gemaakt over de manier om gegevens in te delen, te onderscheiden en dus te tellen²². In het kader van een kwantitatieve benadering van de werkgelegenheid voor arbeiders op basis van statistische gegevens, mag een korte sociaalhistorische beschrijving van het ontstaan van deze categorieën dan ook niet ontbreken.

In België, en in heel wat andere landen, is er een verschil tussen arbeiderscontracten en bediendecontracten. Maar anders dan in andere landen is dit verschil in de wet ingeschreven, en meer bepaald in artikelen 2 en 3 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten. **Het voornaamste onderscheid dat in de wet wordt gemaakt, is het soort arbeid dat wordt verricht: handarbeid voor de arbeiders en arbeidsters**

(«werklieden»), hoofdarbeid voor de bedienden en bediendes.

Behalve de meer «fundamentele» kritiek dat hand- en hoofdarbeid in de meeste gevallen samengaan²³, **kunnen ook bedenkingen worden gemaakt bij het indelen van de twee statuten op basis van elementen die de rangschikking van de beroepen in de ene of de andere categorie doen fluctueren.**

Deze indeling hangt immers af van de historische evolutie van de aard van het verrichte werk.

Bijvoorbeeld: als gevolg van de robotisering zullen arbeiders in de auto-industrie vandaag wellicht minder manueel werk verrichten dan in het verleden.

21 Bernard, S., et al. (2014). *Penser la porosité des statuts d'emploi. La nouvelle revue du travail*, 5.

22 Desrosières, A. (1989). *Comment faire des choses qui tiennent : histoire sociale et statistique. Histoire & Mesure*, volume 4, n° 3-4, pp. 225-242.

23 H. Denis in de Kamer van Volksvertegenwoordigers, 1910, geciteerd door Desmarez, P., en Alaluf, M. (1988). *Classifications professionnelles : des savants découpages aux marchés pré-contraints. Travail et Emploi*, n° 38-12.

Maar de indeling hangt ook af van de manier waarop het werk als voornamelijk intellectueel of manueel wordt beschouwd.

Zo werden de functies van meester-gast en atelierchef in de wet van 1900 op de arbeidsovereenkomst als arbeidersfuncties, maar in de wet van 1926 tot instelling van twee verschillende kamers voor arbeiders en bedienden, als bediendefuncties beschouwd. Die verandering van categorie werd gemotiveerd door het feit dat via deze functies een deel van het gezag van de werkgever werd uitgeoefend - een louter intellectuele functie - en dat die functie belangrijker was dan de manuele functie die deze chefs ook uitoefenden²⁴. Er kunnen gemakkelijk nog tal van andere grensgevallen worden bedacht: koeriers, ziekenoppassers in rusthuizen, ambulanciers, taxichauffeurs, meubelmakers, nachtreceptionisten in een hotel enz.

De indeling in de ene of de andere categorie wordt overigens onderhandeld in een paritair comité.

Dit toont goed aan dat de categorisering op basis van het manuele of intellectuele aspect van het verrichte werk van nature discutabel is. Zo werd bij een collectieve arbeidsovereenkomst die in 2009 in voege trad bepaald dat al het verzorgend personeel het statuut van bediende moest krijgen²⁵. Een hele reeks beroepen die voorheen tot de arbeidersberoepen behoorden, bijvoorbeeld zorgkundigen, zagen hun arbeidsovereenkomst omgezet worden in een bediendecontract, met een grote statistische verschuiving tot gevolg. Wanneer er twijfel bestaat rond de kwalificatie van de arbeidsovereenkomst is de werkgever (die hier-

voor verantwoordelijk is) verplicht om de rechtspraak te volgen.

Het onderscheid tussen de statuten heeft evenwel heel wat gevolgen op het vlak van werkzekerheid, loonprogressie en sociale bescherming, en dit ondanks de inwerkingtreding van het «eenheidstatuut» in 2014. Hoewel die hervorming bepaalde verschillen heeft weggewerkt (bijvoorbeeld voor de carendagen en de opzegtermijn), werden andere domeinen niet geharmoniseerd (zoals de loonevolutie volgens anciënniteit).

Ook symbolisch gezien blijven sommigen het statuut van arbeider als inferieur beschouwen aan dat van bediende. Dat heeft te maken met het kwalificatieniveau van de werknemers en werkneemsters die hun beroep onder dit statuut uitoefenen en met de omstandigheden waaraan deze personen vaker worden blootgesteld (stof, geuren, potentieel gevaarlijke chemische producten, hoger risico op arbeidsongevallen enz.).

In die context komt het ook voor dat de omzetting van een arbeiders- in een bediendecontract een soort van promotie betekent en door de werknemer als wenselijk kan worden gezien.

De kwalificatie van de arbeidsovereenkomst kan eveneens een belangrijk element zijn voor zowel de bedrijven als de vakbonden²⁶.

Tot slot is er een niet te becijferen deel van de werkgelegenheid voor arbeiders dat aan het onderscheid tussen arbeiders- en bediendecontract ontsnapt.

24 De Cuyper, geciteerd door Desmarez, P. et al. (1988) op. cit.

25 Collectieve arbeidsovereenkomst van 30 juni 2006 betreffende de toekenning van het bediendestatuuut aan het verzorgend personeel.

26 Lomba, C. (2004). Distinguer un ouvrier d'un employé dans l'industrie : naturalisation et négociations des classifications. Sociétés contemporaines, n° 54, pp. 35-53.

Het gaat meer bepaald om statutaire ambtenaren die taken verrichten die aanleunen bij de taken die

een arbeider of arbeidster in de privésector zou verrichten, maar die als ambtenaar worden geteld²⁷.

3.1.2. Vertroebeling van de arbeidsstatuten

De opkomst van hybride vormen van werken doen vragen rijzen over de grenzen tussen de traditionele arbeidscategorieën, en bij uitbreiding de statistische categorieën waarover we beschikken om arbeid te onderzoeken²⁸.

werkneemsters in 2018 ongeveer 21.600 personen, of 16% van het totaal, in het Brussels Gewest³³ hebben gewerkt. We merken hierbij op dat deze cijfers een onderschatting zijn, om verschillende redenen die we hier niet allemaal kunnen uiteenzetten³⁴.

De tewerkstelling van arbeiders lijkt bijzonder gevoelig te zijn aan twee fenomenen²⁹ die er nauw mee verbonden zijn.

De sectoren waarin de in België gedetacheerde werknemers en werkneemsters het sterkst vertegenwoordigd zijn, zijn de bouw, het transport, het onderhoud van elektrische installaties en de vleessector³⁵. Zoals we zullen zien, zijn dit sectoren die een belangrijk aantal werknemers met arbeidersstatuut tewerkstellen. Deze gedetacheerde werknemers worden echter niet in de gedecentraliseerde statistieken van de RSZ meegeteld en ontsnappen dus aan de analyse.

Ten eerste is de **arbeidsmobiliteit via detachering** de voorbije vijftien jaar sterk toegenomen in Europa, en vooral in België, de derde ontvangende lidstaat van gedetacheerde werknemers en werkneemsters afkomstig uit een andere lidstaat³⁰.

Ten tweede zagen we de voorbije jaren in een aantal sectoren **arbeidssituaties ontstaan op de scheidingslijn tussen loon- en zelfstandige arbeid** onder invloed van de «uberisering». Twee gevallen

Detachering analyseren op basis van de administratieve gegevens blijkt een bijzonder complexe opgave. Een studie³¹ van het HIVA³² in opdracht van view.brussels heeft aangetoond dat van de 133.000 in België gedetacheerde werknemers en

27 Zie 4.1.7. Openbaar bestuur.

28 Célerier, S., Riesco-Sanz, A., & Rolle, P. (2019). Figures de travailleur – figures d’entrepreneur ? Les diverses voies européennes de détachement des travailleurs de l’entreprise. In: Arborio, A.-M. et al. Crises et mondes du travail. Toulouse: Octarès.

29 Deze twee fenomenen zijn niet de enige fenomenen die representatief zijn voor de vertroebeling van de arbeidsstatuten en de progressieve uitholling van de loonnorm, maar ze hebben beide in het bijzonder een impact op de tewerkstelling van arbeiders. Zie met name Bernard, S. (2020). Le nouvel esprit du salariat: Rémunérations, autonomie, inégalités. Presses Universitaires de France.

30 De Wispelaere, F., Chakkar, S., & Struyven, L. (2020). Inkomende en uitgaande detachering in de Belgische arbeidsmarktstatistieken. Onderzoekspaper. HIVA - KU Leuven.

31 Ibidem

32 Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving, KU Leuven.

33 De onderzoekers hebben bovendien kunnen achterhalen dat ongeveer 9.600 van deze 133.000 gedetacheerde werknemers en werkneemster in België gedomicilieerd zijn omdat ze relatief lange opdrachten hebben. Daarvan verblijven ongeveer 4.260 personen in het Brussels Gewest (of 44% van alle in België gedomicilieerde gedetacheerde werknemers).

34 Voor een exhaustieve uiteenzetting van de grenzen van de LIMOSA-database voor de berekening van de inkomende detachering verwijzen we naar De Wispelaere, F., Chakkar, S., & Struyven, L. (2020). Inkomende en uitgaande detachering in de Belgische arbeidsmarktstatistieken. Onderzoekspaper. HIVA - KU Leuven.

35 Lens, D., et al., (2019). Detachering naar België - een portret van nieuwe migratie- en mobiliteitspatronen. Myria.

staan symbool voor wat dit fenomeen voor de werkgelegenheid voor arbeiders betekent: terwijl (fiets)koeriers of taxichauffeurs in de loonrelatie normaal gezien als arbeiders worden beschouwd, worden personen die voor platformen werken (zoals Uber, Uber Eats of Deliveroo) als zelfstandigen beschouwd of zelfs in sommige gevallen als personen die in het stelsel van de «deeleconomie» werken, ook wel het «P2P-stelsel» genoemd³⁶.

Hier stelt zich de **problematiek van de «schijnzelfstandigen»**, personen die als zelfstandigen worden

gezien terwijl ze slechts één opdrachtgever hebben en er sprake is van een gezagsverhouding, nochtans een van de fundamenteën van de loonrelatie. Deze problematiek betreft niet alleen de platformwerkers³⁷, maar ook personen die actief zijn in andere sectoren, zoals de bouw, de bewaking, het vervoer of de schoonmaak³⁸. Het is per definitie onmogelijk om het aandeel van de «schijnzelfstandigen»³⁹ op basis van de administratieve statistieken in te schatten en dus een inschatting te maken van de impact van een verschuiving tussen de verschillende statuten voor de tewerkstelling van arbeiders.

3.2. VOOR DIT RAPPORT GEVOLGDE WERKWIJZE

Deze methodologische opmerkingen betekenen echter niet dat het gebruik van administratieve gegevensbronnen in de statistische benadering van werkgelegenheid voor arbeiders moet worden verworpen. Al volstaat de werkwijze vanuit het arbeidsstatuut niet om de uiterst complexe kwestie van de werkgelegenheid voor arbeiders in zijn totaliteit te bevatten, en impliceert ze allicht een onderschatting van dit type werk, toch laat ze minstens toe om een aantal grote tendensen te behandelen, en tegelijkertijd over een herdefinitie van de statistische en categoriale contouren van «werkgelegenheid voor arbeiders» na te denken. Het volgende hoofdstuk (4. **Loontrekkende tewerkstelling van arbeiders**) is vanuit deze aanpak opgebouwd.

Deze werkwijze wordt aangevuld met een beschouwing op basis van het beroep. Dit zal het mogelijk maken om een aantal van de hogergevoemde beperkingen weg te werken. Het voordeel van deze aanpak is dat ze berust op de aard van de activiteit en op het competentie- en kwalificatieniveau nodig voor de activiteit, los van het statuut. Deze werkwijze vormt de basis van hoofdstukken 5. **Brusselse werkende beroepsbevolking**, en 6. **Werkloosheid bij arbeiders**. Hiervoor wordt gebruikgemaakt van de ISCO-08-classificatie, de geïndividualiseerde gegevens van de enquêtes naar de arbeidskrachten en de gegevens van Actiris met betrekking tot de werkzoekenden (zie methodologische bijlage).

36 Het «P2P»- of peer-to-peerstelsel, ingesteld bij de wet-De Croo in 2016, reglementeert de occasionele diensten tussen particulieren. Deze diensten worden niet als arbeid beschouwd en de koeriers genieten bijgevolg geen arbeidsgebonden rechten, zoals sociale bescherming. In 2023 zijn de jaarlijkse bruto-inkomsten uit deze prestaties begrensd tot 7.170 euro en worden ze belast aan 10,7%, zonder dat een belastingaangifte moet worden gedaan of sociale bijdragen moeten worden betaald. Koeriers worden per opdracht betaald, aan een vast tarief per levering.

37 Die trouwens ook tot het bezoldigd personeel kunnen behoren, bijvoorbeeld de medewerkers van een bedrijf dat een taxivloot uitbaat.

38 In deze sectoren geldt een **vermoeden van een arbeidsovereenkomst** om het fenomeen van de schijnzelfstandigheid in te perken.

39 Ter informatie: volgens de enquête naar de arbeidskrachten had in 2023 14,3% van de zelfstandigen met woonplaats in Brussel slechts één klant in de laatste 12 maanden. Dit is ongeveer twee keer meer dan het nationaal gemiddelde (7,5%).

EVOLUTIE VAN DE LOONTREKKENDE TEWERKSTELLING VAN ARBEIDERS

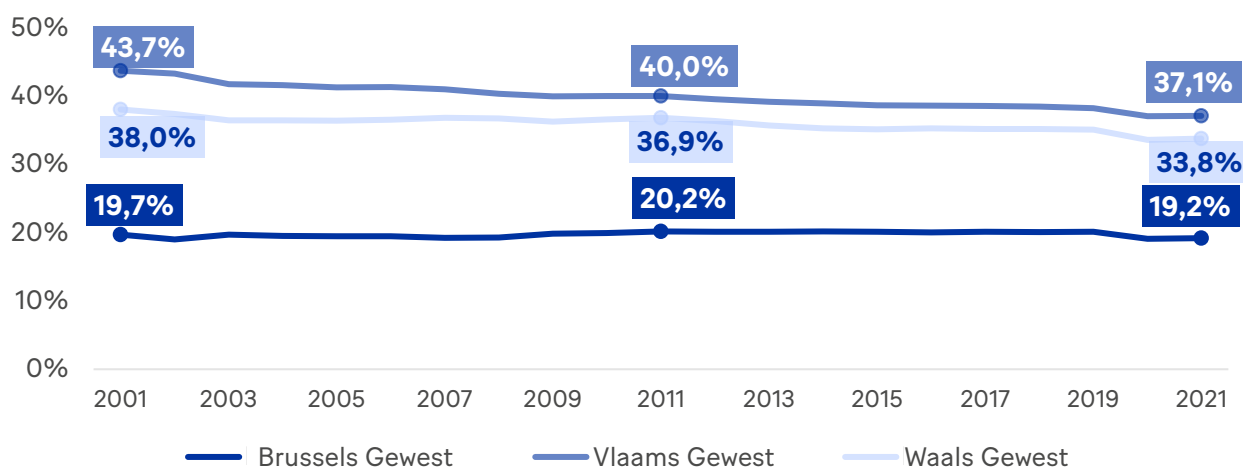
4

In 2021 werden in België 544.540 bezette arbeidsplaatsen voor arbeiders geteld, waarvan **123.003 arbeidsplaatsen** in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (hetzij 8,9%, tegen 15,5% van de totale loontrekkende arbeid ongeacht het statuut).

Hoewel de werkgelegenheid voor arbeiders in Brussel minder vertegenwoordigd is, is het **aandeel van de arbeiderscontracten in de Brusselse loontrekkende arbeid over een periode van 20 jaar relatief stabiel** gebleven op een niveau van

19 à 20%, terwijl het in de andere twee gewesten neigt te krimpen. Zo ging het, op 20 jaar tijd, van 43,7% naar 37,1% in het Vlaams Gewest en van 38,0% naar 33,8% in het Waals Gewest.

Grafiek 2 - Evolutie van het aandeel van de werkgelegenheid voor arbeiders in de totale loontrekkende arbeid per gewest (2001-2021)

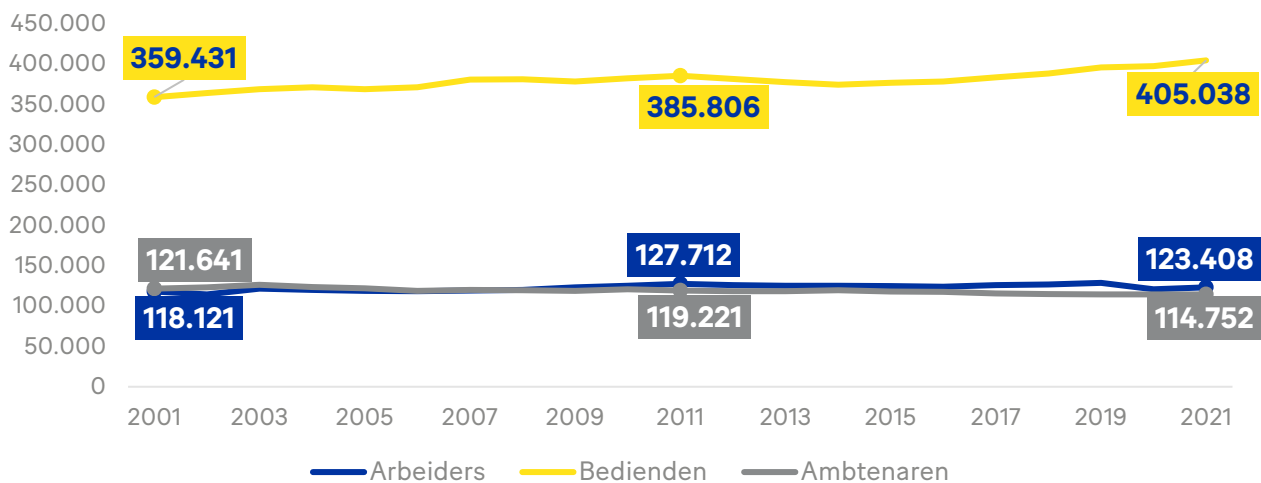
Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen view.brussels

Een uitsplitsing van de evolutie van de loontrekkende arbeid **in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest** volgens arbeidsstatuut toont verder aan dat het aantal ambtenaren **tussen 2001 en 2021** daalde van 121.641 tot 114.752 eenheden (of -5,7%). In dezelfde periode **steeg het aantal arbeidsplaatsen onder een arbeidsovereenkomst met 4,5%** (of

+5.287 eenheden, van 118.121 tot 123.408). De arbeidsplaatsen onder een bediendeovereenkomst stegen evenwel nog sterker. Zij vertegenwoordigen de meerderheid van de nieuwe bezoldigde banen in de beschouwde periode (+12,7% of +45.607 eenheden, van 359.431 tot 405.038).

Grafiek 3 - Evolutie van de loontrekkende arbeid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens statuut (2001-2021)

Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen view.brussels

Per slot van rekening is het in een stedelijke en getertiariseerde economie zoals die van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest niet onlogisch dat de bediendecontracten het grootste deel van de werk-

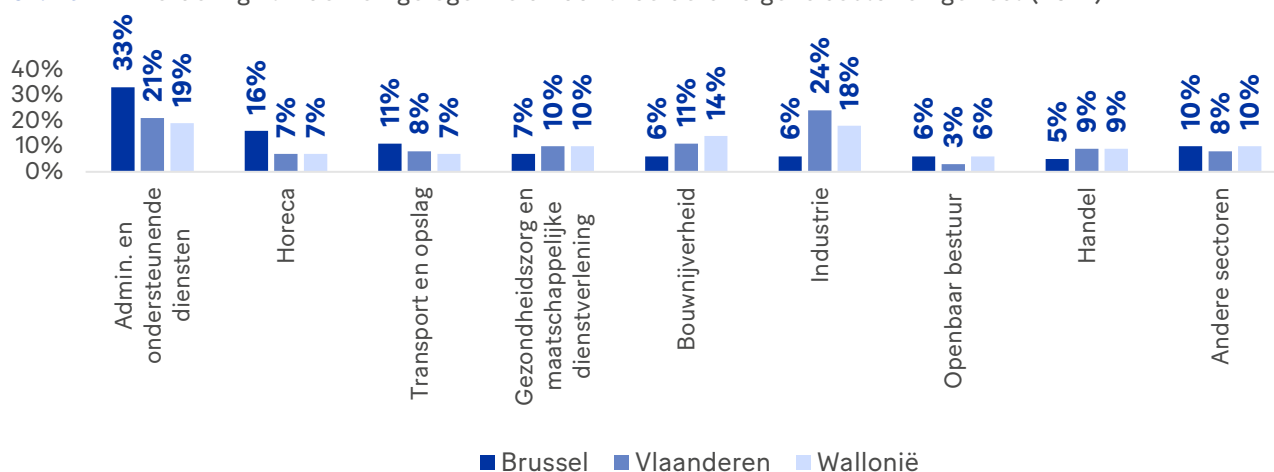
gelegenheids groei opslokken. Toch zijn we nog ver verwijderd van de veronderstelde verdwijning van de werkgelegenheid voor arbeiders in het Brussels Gewest.

4.1. SECTORPROFIEL VAN DE WERKGELEGENHEID VOOR ARBEIDERS

Het sectorprofiel van de werkgelegenheid voor arbeiders verschilt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van dat van de twee andere gewesten. Specifiek voor het Brussels Gewest is er :

- › een **oververtegenwoordiging** van tewerkstelling van arbeiders in de sectoren administratieve en ondersteunende diensten, horeca, en vervoer en opslag aan de ene kant, en
- › een **ondervertegenwoordiging** in de industrie en de bouwnijverheid aan de andere kant.

Grafiek 4 - Verdeling van de werkgelegenheid voor arbeiders volgens sector en gewest (2021)

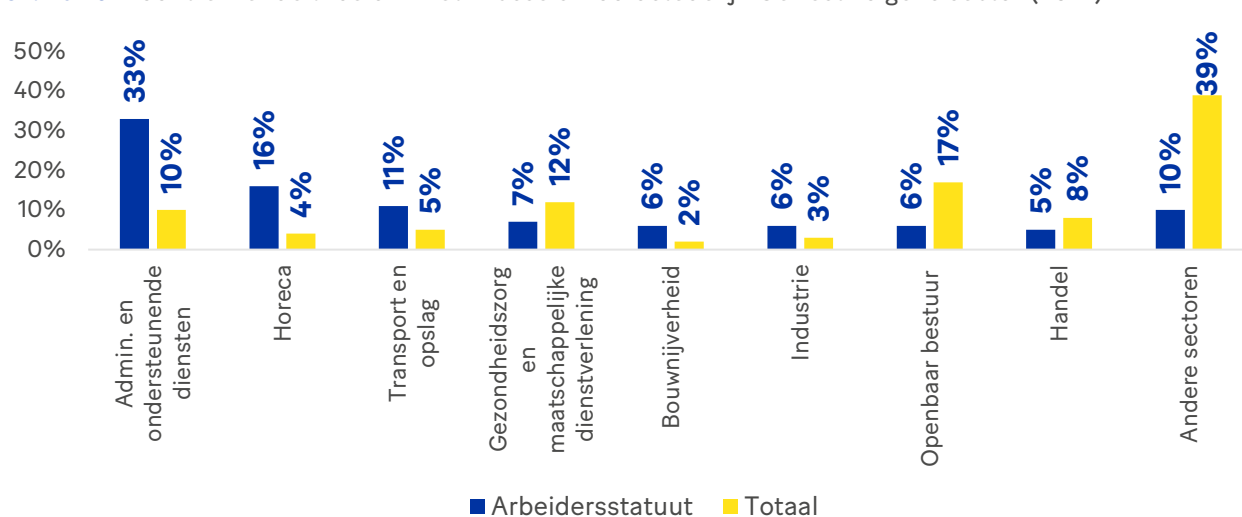

Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen view.brussels

Als we inzoomen op het [Brussels Hoofdstedelijk Gewest](#), dan zien we eveneens dat [het sectorprofiel van de werkgelegenheid voor arbeiders](#) ook [verschilt van het sectorprofiel van de loontrekkende arbeid in zijn geheel](#). Zo is twee derde van de arbeidersbanen terug te vinden in drie sectoren: de administratieve en ondersteunende diensten op de eerste plaats, met een derde van alle arbeidersbetrokkingen, gevolgd door de horeca op de tweede plaats (met

16%) en vervoer en opslag op de derde plaats (11%). Daartegenover staat dat banen voor arbeiders eerder schaars zijn in meerdere sectoren die in Brussel een substantieel deel van de loonarbeid concentreren. Dit is het geval in de gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening en in het openbaar bestuur, maar ook in andere sectoren, zoals het onderwijs en de financiële activiteiten, waar het aandeel van de arbeiders zelfs zo goed als verwaarloosbaar is.

Grafiek 5 - loontrekkende arbeid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens sector (2021)

Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen view.brussels

Tot slot is het zo dat achter de relatieve stabiliteit van het aandeel van de werkgelegenheid voor arbeiders in de totale loontrekkende arbeid (zoals gezegd rond de 20%) verschillende sectorale dynamieken

schuilgaan. **Tussen 2011 en 2021 is het aantal arbeidersbetrokkingen in Brussel in slechts twee sectoren gestegen**, met 17,5% in de administratieve en ondersteunende diensten en 33,5% voor vervoer en

opslag. In de andere sectoren viel het arbeidersvolume in meerdere of mindere mate terug. Dit geldt ook voor Vlaanderen en Wallonië, met uitzondering van de horeca en het afval- en afvalwaterbeheer, waar het aantal arbeidersbanen eveneens toenam.

In de volgende paragrafen analyseren we de sectoren van meest naar minst belangrijk in termen van aantal arbeidersbanen in Brussel in 2021.

4.1.1. Administratieve en ondersteunende diensten: sterke aanwezigheid en groei van de arbeidersbanen, in het bijzonder in de reiniging

De administratieve en ondersteunende diensten telden in 2021 bijna 40.800 arbeidersbanen, of een derde van de arbeidersbanen in het gewest (tegenover een vijfde op het niveau van België of van de twee andere gewesten).

Hiermee heeft de sector ten opzichte van 2011 nog aan belang gewonnen, toen, met ruim een vierde van het totaal (27,2% of 34.700 eenheden), ook al de grootste verstrekker van Brusselse arbeidersbanen.

Tussen 2011 en 2021 ging de loontrekkende tewerkstelling in deze sector voor alle arbeidsstatuten **omhoog**. De stijging was evenwel het grootst voor de arbeidersbanen, die met 17,5% toenamen (tegen 14,2% voor alle statuten samen en 8,1% voor de bedienden). In 2021 blijven de arbeidersbanen in deze sector in de meerderheid en **over een periode van tien jaar is hun aandeel in de loonarbeid zelfs licht gestegen** (van 59,4% naar 61,1%).

Het overgrote deel van de arbeidersbanen in de sector is te vinden in de reiniging (75,0%). De reinigingsactiviteiten zijn goed voor nagenoeg 30.600 arbeidersbetrekkingen (die hoofdzakelijk door vrouwen worden ingevuld: iets meer dan drie

vierde van de arbeidersbanen gaat naar vrouwen - zie verder in punt 4.2.1). Bovendien wordt een zeer ruime meerderheid van de jobs in de reiniging onder het statuut van arbeider uitgeoefend (93,7%). We merken tevens op dat de positieve evolutie van de werkgelegenheid voor arbeiders in de administratieve en ondersteunende diensten bijna uitsluitend voor rekening komt van de reinigungssector en meer bepaald te linken is aan de groeiende vrouwelijke tewerkstelling via het stelsel van de dienstcheques (zie verder).

De andere twee sectoren met een aanzienlijk aantal arbeidersbetrekkingen zijn de **terbeschikkingstelling van personeel en interim** (circa 4.300 arbeidersplaatsen in 2021) en de **particuliere beveiliging** (rond de 3.700 eenheden). Deze twee sectoren vertegenwoordigen elk ongeveer 10% van de werkgelegenheid voor arbeiders in de sector. Het verschil tussen beide is dat de arbeidersplaatsen in het ene geval in de minderheid en in het andere geval in de meerderheid zijn (respectievelijk 22,0% en 76,7%).

Het overgrote deel van de arbeidersbanen in de sector is te vinden in de reiniging (75,0%), of nagenoeg 30.600 arbeidersbetrekkingen die hoofdzakelijk door vrouwen worden ingevuld. Het is de eerste belangrijkste arbeiderssector.

Tabel 1 - Evolutie van de tewerkstelling van arbeiders en de loontrekkende tewerkstelling in de administratieve en ondersteunende diensten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2011-2021)

	Loontrekkende tewerkstelling (2021)			Evolutie (2011-2021)			
	Arbeidersstatuut	Totaal	% arb.	Arbeidersstatuut		Totaal	
Diensten in verband met gebouwen en landschapsverzorging	31.758	34.963	90,8%	7.223	29,4%	8.217	30,7%
<i>waarvan reiniging</i>	30.565	32.610	93,7%	6.849	28,9%	7.392	29,3%
Terbeschikkingstelling van personeel en interim	4.264	19.357	22,0%	-1.152	-21,3%	16	0,1%
Beveiliging	3.714	4.843	76,7%	92	2,5%	241	5,2%
Overige diensten*	1.033	7.579	40,8%	-102	-11,6%	-178	-42,2%
Administratieve en ondersteunde diensten	40.769	66.742	61,1%	6.061	17,5%	8.296	14,2%

Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen view.brussels

* Het betreft de administratieve en ondersteunende diensten aan bedrijven (850 arbeidersbanen in 2021), de verhuur en lease (260 banen) en de reisbureaus (70 banen).

4.1.2. Horeca - tweede grootste sector in banenvolume, maar dit aantal neemt af

Hoewel het totale aantal bezoldigde banen in de horecasector eerder bescheiden is (rond de 25.000 eenheden in 2021) in vergelijking met andere sectoren, behoort het aandeel arbeidersbanen er tot de hoogste (79,4%). Die bijzonderheid maakt van de horeca de **tweede belangrijkste arbeiderssector**, al blijft het volume arbeidersplaatsen, met ongeveer 19.600 personen, ver onder het volume van de administratieve en ondersteunende diensten (ter herinnering: 40.800 arbeiders).

Het banenverlies in de periode 2011 tot 2021 komt bijna uitsluitend voor conto van de arbeidersbanen, die hun aantal met 9,5% zagen dalen. Een deel van de verklaring ligt bij de gezondheids crisis,

die de horeca snoeihard heeft getroffen⁴⁰ en veel banen verloren deed gaan.

We vermelden eveneens dat de horeca een van de **grootste aanbieders van studentenjobs** is, die niet in de algemene RSZ-statistieken worden meegeteld⁴¹. De daling van het aantal arbeidsplaatsen, inclusief voor arbeiders, zou voor een stuk kunnen worden verklaard door een verschuiving van de loontrekkende arbeid naar studentenarbeid. Daarnaast zou ook de invoering van het systeem van de «flexi-jobs», waarbij werknemers die minstens 4/5 werken in bepaalde sectoren kunnen bijklossen, ook een rol kunnen spelen in de daling van het arbeidsvolume in deze sector (al is die rol in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest eerder miniem).

40 Ook de energie- en inflatiecrisis in 2022 als gevolg van de oorlog in Oekraïne hebben zwaar op de horeca ingehakt.

41 Volgens de cijfers van de RSZ werkten in 2023 29.383 studenten in de Brusselse horecasector, wat overeenkomt met ongeveer een vierde van alle studentenarbeid in het gewest (120.528 eenheden).

Tabel 2 - Evolutie van de tewerkstelling van arbeiders en de loontrekkende tewerkstelling in de horeca in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2011-2021)

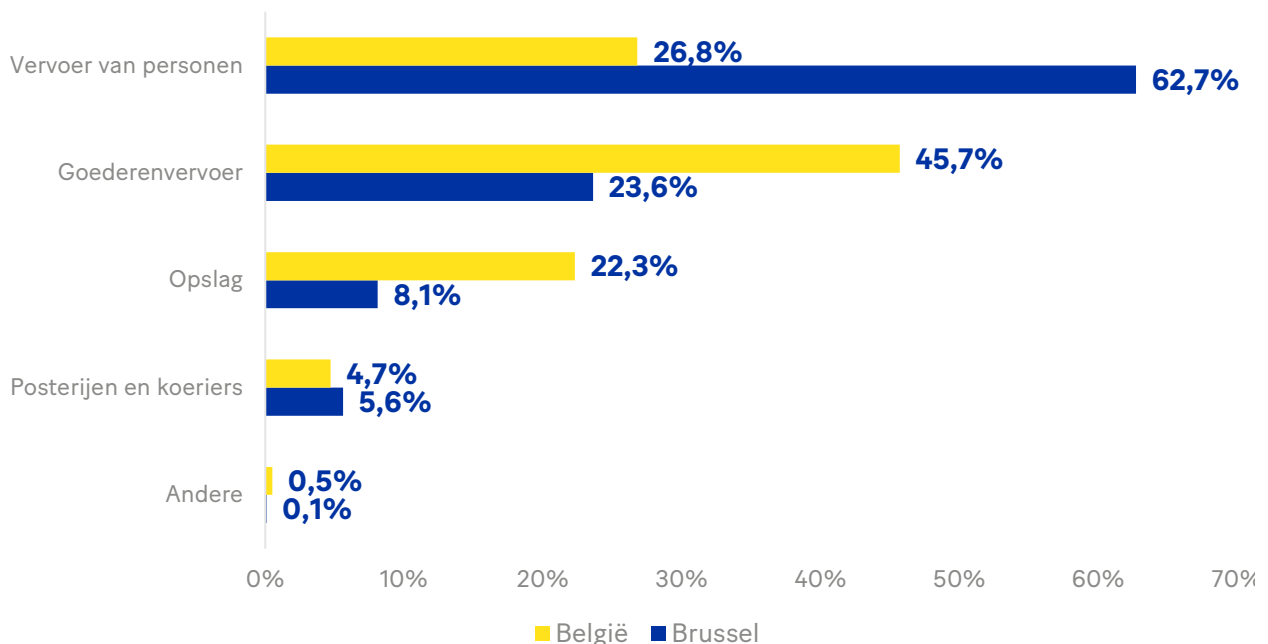
	Loontrekkende tewerkstelling (2021)			Evolutie (2011-2021)			
	Arbeidersstatuut	Totaal	% arb.	Arbeidersstatuut	%	Totaal	%
Horeca	19.578	24.659	79,4%	-2.045	-9,5%	-2.133	-8,0%

Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen view.brussels

4.1.3. Vervoer en opslag: toename van het aantal banen, inclusief arbeidersbanen, en groei van het aandeel arbeidersbanen

Allereerst dient te worden gewezen op de specifieke structuur van de werkgelegenheid voor arbeiders in deze sector, in Brussel. Het bijzondere hieraan is dat ongeveer twee derde van alle arbeidersbanen⁴² in deze sector afkomstig is van het vervoer van personen, tegenover ongeveer een kwart op Belgisch niveau. De activiteiten van goederenvervoer en opslag, die een substantieel aantal arbeiders tewerkstellen, zijn dan weer vooral buiten het gewest, in de Brusselse rand gevestigd.

Grafiek 6 - Tewerkstelling van arbeiders in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in België (2021)⁴³

Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen view.brussels

⁴² Deze vaststelling geldt ook voor de loontrekkende arbeid in het geheel.

⁴³ De categorie «andere» omvat hoofdzakelijk het vervoer over zee en de luchtvaart, die enerzijds weinig vertegenwoordigd zijn in Brussel en anderzijds weinig arbeiders tewerkstellen (nauwelijks 7,8% van de banen op Belgisch niveau).

Vervoer en opslag is opgeschoven van de vierde grootste arbeiderssector in 2011 naar de derde sector in 2021, met een groei van het aantal arbeidersplaatsen van ongeveer 10.500 banen tot min of meer 14.000 eenheden (+18,7%). In deze periode is het **aandeel van de werkgelegenheid voor arbeiders** in de totale loonarbeid in de sector **gestegen** van 37,1% tot 41,7%, **al blijven de arbeiders in de minderheid**.

Het aandeel van de werkgelegenheid voor arbeiders varieert sterk tussen de verschillende vervoers- en logistieke activiteiten die in Brussel aanwezig zijn.

- › In de sector van het **personenvervoer** ligt dit aandeel op 69,5% in het personenvervoer binnen steden of voorsteden (dat vooral uit de activiteiten van de MIVB bestaat) en zelfs op 93,2% in de taxibedrijven. In het personenvervoer per spoor is werkgelegenheid voor arbeiders dan weer vrijwel onbestaand (0,4% van de totale tewerkstelling). Het 8.800-tal bezoldigde banen wordt er vooral door ambtenaren ingenomen (72,0%) en in mindere mate door de bedienden (27,6%) van de hoofdzetel van de NMBS.
- › De arbeiders zijn ook sterk vertegenwoordigd in de sector van het **goederenvervoer** (82,6%), maar maken minder dan de helft van het personeel uit in het geval van de **opslag** (45,7%).
- › In de activiteiten van de **posterijen en koeriers**, die sterk aanwezig zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (rond de 6.000 bezoldigde banen), is het aandeel van de arbeiders eerder zwak (13,0%).

Tabel 3 - Evolutie van de tewerkstelling van arbeiders en de loontrekkende tewerkstelling in het vervoer en de logistiek in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2011-2021)

	Loontrekkende tewerkstelling (2021)			Evolutie (2011-2021)			
	Arbeidersstatuut	Totaal	% arb.	Arbeidersstatuut		Totaal	
Vervoer van personen	8.755	20.861	42,0%	1.946	28,6%	7.047	51,0%
<i>aarvan: binnen steden of voorsteden</i>	7.219	10.391	69,5%	2.393	49,6%	3.669	54,6%
<i> taxi's</i>	1.230	1.320	93,2%	-276	-18,3%	-292	-18,1%
<i> perspoor</i>	35	8.829	0,4%	22	169,2%	3.874	78,2%
Goederenvervoer*	3.290	3.984	82,6%	1.105	50,6%	-1.041	-20,7%
<i>waarvan: over de weg</i>	3.058	3.333	91,7%	1.244	68,6%	1.177	54,6%
Opslag	1.131	2.473	45,7%	95	9,2%	-277	-10,1%
Posterijen en koeriers	781	6.003	13,0%	356	83,8%	-324	-5,1%

	Loontrekkende tewerkstelling (2021)			Evolutie (2011-2021)			
	Arbeidersstatuut	Totaal	% arb.	Arbeidersstatuut		Totaal	
Varia	7	170	4,1%	1	16,7%	-132	-43,7%
Algemeen totaal	13.964	33.491	41,7%	3.503	33,5%	5.273	18,7%

Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen view.brussels

4.1.4. Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening: groei van de totale tewerkstelling, maar daling van de tewerkstelling van arbeiders en daling van het aandeel arbeidersbanen

Als gevolg van de demografische ontwikkelingen is de **gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening al jarenlang een van de sectoren die nieuwe banen creëren**, in de drie gewesten van het land. In Brussel is de loontrekkende arbeid er tussen 2011 en 2021 voor alle statuten samen met 18,5% gegroeid, of plus ongeveer 11.800 banen. Die **jobcreatie betekent** echter **geen extra werkgelegenheid voor arbeiders**, die met 7,4% of rond de 700 banen achteruitging.

Het aandeel van de werkgelegenheid voor arbeiders is in de referentieperiode dan ook gekrompen van 14,9% tot 11,7%. Niettegenstaande wordt de **gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening** in 2021 **de vierde grootste arbeiderssector**, wegens de terugval in de bouwnijverheid en de industrie (zie verder), twee sectoren die gewoonlijk het meest met tewerkstelling van arbeiders worden geassocieerd.

Tabel 4 - Evolutie van de tewerkstelling van arbeiders en de loontrekkende tewerkstelling in de gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2011-2021)

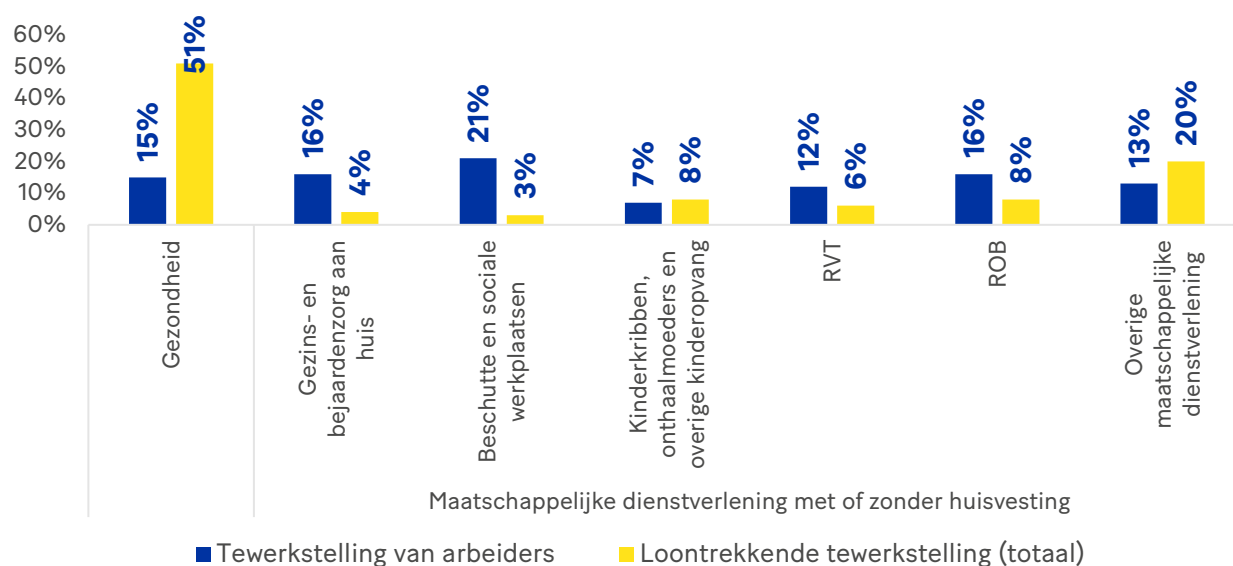
	Loontrekkende tewerkstelling (2021)			Evolutie (2011-2021)			
	Arbeidersstatuut	Totaal	% arb.	Arbeidersstatuut		Totaal	
Gezondheid	1.345	38.107	3,5%	-791	-37,0%	4.596	13,7%
Maatschappelijke dienstverlening zonder huisvesting	4.541	20.645	22,0%	-390	-7,9%	3.719	22,0%
Maatschappelijke dienstverlening met huisvesting	2.894	16.521	17,5%	479	19,8%	3.453	26,4%
Totaal	8.780	75.273	11,7%	-702	-7,4%	11.768	18,5%

Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen view.brussels

Terwijl iets meer dan de helft van de loontrekkende tewerkstelling voor deze sector in Brussel (50,8% in 2021) zich in het domein van de gezondheid situeert, geldt dat niet voor de tewerkstelling van arbeiders, die immers **grotendeels** te vinden is **in het domein van de maatschappelijke dienstverlening** (84,7%). Het gaat dan voornamelijk om:

- › **activiteiten die te linken zijn aan de veroudering van de bevolking.** De rust- en verzorgingstehuizen (RVT), de rusthuizen voor ouderen (ROB) en de gezins- en bejaardenzorg aan huis zijn samen goed voor 42,9% van de arbeidersbanen in de sector (of ongeveer 13.200 eenheden);
- › **beschutte en sociale werkplaatsen**, die werkgelegenheid bieden aan personen met een handicap. Zij zijn goed voor 2.400 arbeidersbanen (21,3%);
- › **crèches, onthaalmoeders en overige kinderopvang**, waar ongeveer 650 personen met het statuut van arbeider werken (7,4%).

Grafiek 7 - Verdeling per activiteit van de tewerkstelling van arbeiders en de loontrekkende tewerkstelling in de sector gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2021)

Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen view.brussels

In de tabel hierboven zien we dat het **aandeel van de tewerkstellingsplaatsen voor arbeiders sterk varieert van de ene activiteit tot de andere**. In de beschutte en sociale werkplaatsen zijn de arbeiders en arbeidsters in de meerderheid (77,2% van de totale loontrekkende tewerkstelling), maar dat geldt niet voor de andere activiteiten. Zo bedraagt het aandeel van de werkgelegenheid voor arbeiders slechts 3,5% in de gezondheid, 6,4% bij de crèches, onthaalmoeders en overige kinderopvang, en 8 tot 14% in de activiteiten voor ouderen.

4.1.5. Bouwnijverheid: daling van het aantal bezoldigde arbeidsplaatsen, vooral bij de arbeiders, die niettemin in de meerderheid blijven

De bouwnijverheid stond in 2011 als derde gerangschikt in de lijst van sectoren met de meeste arbeidersbanen, maar **heeft** sindsdien **terrein verloren**. **In 2021 strandt de bouw op de vijfde positie, net voor de industrie**. Tussen 2011 en 2021 daalde het aantal arbeidersbetrekkingen van 10.681 tot 7.534 eenheden. Een verlies van 3.147 banen, of -29,5%. Deze forse daling is niet specifiek voor de werkgelegenheid voor arbeiders, maar deed zich ook voor in de totale loontrekkende tewerkstelling, al bleef ze daar iets beperkter (-22,2%). Gezien die evoluties in de beschouwde periode **kromp het aandeel van de werkgelegenheid voor arbeiders in de loontrekkende tewerkstelling in de bouwnijverheid** van 64,2% tot 58,2% (of -6 procentpunt).

Tabel 5 - Evolutie van de tewerkstelling van arbeiders en de loontrekkende tewerkstelling in de bouwnijverheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2011-2021)

	Loontrekkende tewerkstelling (2021)			Evolutie (2011-2021)			
	Arbeidersstatuut	Totaal	% arb.	Arbeidersstatuut		Totaal	
Bouwnijverheid	7.534	12.948	58,2%	-3.147	-29,5%	-3.692	-22,2%

Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen view.brussels

We wijzen erop dat het aantal zelfstandigen in hoofdberoep, in tegenstelling tot de tewerkstelling in loondienst, wél fors omhoogging. Ten opzichte van 2011 steeg het aantal zelfstandigen in Brussel met 8.623 personen, tot 19.910 personen in 2021, of +76,4%. In deze sector zijn zelfstandige banen in de meerderheid en in de praktijk komt een deel van die banen overeen met tewerkstelling van arbeiders. Zo is de daling van de loontrekkende tewerkstelling, in zijn geheel genomen en van arbeiders in het bijzonder, voor een stuk te verklaren door een statistische verschuiving naar zelfstandige arbeid, inclusief situaties van schijnzelfstandigheid (zie hoger), en een toenemend belang van detachering.

4.1.6. Industrie: verdere daling van de tewerkstelling, behalve in de drie sectoren die in Brussel sterk vertegenwoordigd zijn

In **alle sectoren van de industrie samen** ging de tewerkstelling in loondienst tussen 2011 en 2021 met 23,0% achteruit (-4.880 eenheden) en daalde de tewerkstelling van arbeiders in dezelfde mate (-23% of -2.206 arbeidsplaatsen). **Het aandeel van de werkgelegenheid voor arbeiders is** er met andere woorden over de bestudeerde periode **stabiel gebleven**, op een niveau van **45,1%**. Hoewel de industrie de sector is die het meest met werkgelegenheid voor arbeiders geassocieerd wordt, eindigt hij in het Brussels Gewest op de zesde plaats, met **7.366 arbeidersjobs in 2021**.

In Brussel zijn drie sectoren bijzonder sterk vertegenwoordigd en concentreren samen 58,4% van de tewerkstelling in loondienst en twee derde van de jobs voor arbeiders :

- › de vervaardiging van voedingsmiddelen,
- › de auto-industrie (met onder meer Audi Brussels⁴⁴) en
- › de vervaardiging van chemische en farmaceutische producten.

De verhoudingen in deze drie sectoren zijn weliswaar sterk verschillend. In de vervaardiging van voedingsmiddelen en in de auto-industrie wordt het grootste deel van de loonarbeid door arbeiders verricht (respectievelijk 64,0% en 75,8%). In de vervaardiging van chemische en farmaceutische producten zijn de arbeidersbanen dan weer in de minderheid (18,4%). Het relatief grote aandeel van de bediendebanen is hier te verklaren door het feit dat het grootste deel van de arbeidsplaatsen bij hoofdzetels van bedrijven zit⁴⁵. Die vaststelling geldt ook voor de andere, in Brussel minder vertegenwoordigde subsectoren, waar het arbeidsvolume, los van het statuut, sterker afneemt.

Tabel 6 - Evolutie van de tewerkstelling van arbeiders en de loontrekkende tewerkstelling in de industriële sectoren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2011-2021)

	Loontrekkende tewerkstelling (2021)			Evolutie (2011-2021)			
	Arbeidersstatuut	Totaal	% arb.	Arbeidersstatuut		Totaal	
Vervaardiging van voedingsmiddelen	2.170	3.390	64,0%	-8	-0,4%	+98	+3,0%
Auto-industrie	2.375	3.134	75,8%	+370	+18,5%	+567	+22,1%
Vervaardiging van farmaceutische en chemische producten	388	3.012	12,9%	-69	-15,1%	-57	-1,9%
Subtotaal	4.933	9.536	51,7%	+293	+6,3%	+608	6,8%
Andere subsectoren	2.433	6.805	35,8%	-2.499	-50,7%	-5.488	-44,6%
Industrie	7.366	16.341	45,1%	-2.206	-23,0%	-4.880	-23,0%

Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen view.brussels

44 In de auto-industrie werkt ongeveer 97% van de loontrekkenden bij één enkel bedrijf van meer dan 1.000 werknemers. Het gaat meer bepaald om Audi Brussels, waar 2.358 arbeiders werken, of ongeveer 1 op de 3 arbeidersbanen in de industrie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken 2021/4, berekeningen view.brussels.

45 Vandermotten, C., Leclercq, E., Cassiers, T., & Wayens, B. (2009), De Brusselse economie, Brussels Studies, Synopsis.

4.1.7. Openbaar bestuur - daling van de tewerkstelling en relatieve stabiliteit van het aandeel arbeidersbanen volgens het statuut

Met om en bij de 106.100 bezoldigde arbeidsplaatsen in 2021 is de sector van het openbaar bestuur de **belangrijkste leverancier van bezoldigde arbeidsplaatsen** in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. **Als we alleen naar de jobs voor arbeiders kijken, dan komt de sector op de zevende plaats.** In 2021 waren er 6.800 jobs voor arbeiders, wat neerkomt op 6,4% van de totale loontrekkende tewerkstelling in de sector. Dit aandeel is door de jaren heen relatief stabiel gebleven: in 2011 bedroeg het 6,9%. Het **magere aandeel van de arbeidersbetrekkingen** is te verklaren door de aanwezigheid van een groot aantal ambtenaren (61,8% van de tewerkstelling in de sector). De overige arbeidsplaatsen hebben het bediendestatuut (31,7%).

Tabel 7 - Evolutie van de tewerkstelling van arbeiders en de loontrekkende tewerkstelling in het openbaar bestuur in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2011-2021)

	Loontrekkende tewerkstelling (2021)			Evolutie (2011-2021)			
	Arbeidersstatuut	Totaal	% arb.	Arbeidersstatuut		Totaal	
Openbaar bestuur	6.841	106.137	6,4%	-765	-10,1%	-4.161	-3,8%

Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen view.brussels

Men mag echter niet vergeten dat het **aantal arbeidersplaatsen waarschijnlijk wordt onderschat**. Statuutaire ambtenaren die taken uitvoeren die in de privésector door arbeiders worden verricht (bijvoorbeeld de specifieke functies van de collectieve maaltijdverstrekking, die soms nog binnen het bestuur wordt georganiseerd) worden in de statistieken van de RSZ immers niet als arbeiders geteld. De statistieken laten ook niet toe om een schatting te maken van het aantal gevallen. De gegevens geproduceerd door talentAnalytics.brussels⁴⁶, het observatorium van de gewestelijke publieke werkgelegenheid, laten evenmin toe om deze kwestie te behandelen en vergen nog bijkomend onderzoek.

4.1.8. Groot- en detailhandel - daling van het aantal arbeiders en daling van hun aandeel in de loontrekkende tewerkstelling

In 2021 telde de handel **in zijn geheel** 6.722 arbeidersplaatsen. Tussen 2011 en 2021 daalde dit aantal met 23,3% (of -2.043 eenheden). In dezelfde periode kromp ook de tewerkstelling in loondienst, zij het in mindere mate (-15,7% of -10.139 eenheden). Het aandeel van de werkgelegenheid voor arbeiders is op 10 jaar tijd gezakt van 13,6% tot 12,4%.

⁴⁶ talentAnalytics.brussels (2022). *Jaarlijks rapport*. talent.brussels

De tewerkstelling van arbeiders verschilt echter van de ene branche tot de andere. **Het aandeel van de werkgelegenheid voor arbeiders varieert** immers **in functie van het soort handel**. Hoewel nog steeds minoritair, is dit aandeel het grootst in de autohandel (37,7%), en kleiner in de groothandel (13,1%) en de detailhandel (8,9%). In de groot- en detailhandel in voedingsmiddelen is het aandeel van de arbeidersbanen niettemin groter (tussen de 37 en de 40%) dan in de andere subsectoren van de handel (tussen de 5 en de 7%).

Tabel 8 - Evolutie van de tewerkstelling van arbeiders en de loontrekkende tewerkstelling in de handel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2011-2021)

	Loontrekkende tewerkstelling (2021)			Evolutie (2011-2021)			
	Arbeidersstatuut	Totaal	% arb.	Arbeidersstatuut		Totaal	
Autohandel	1.436	3.813	37,7%	-873	-37,8%	-1.634	-30,0%
Groothandel	2.507	19.125	13,1%	-1.079	-30,1%	-8.140	-29,9%
Detailhandel	2.779	31.351	8,9%	-91	-3,2%	-365	-1,2%
Handel	6.722	54.289	12,4%	-2.043	-23,3%	-10.139	-15,7%

Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen view.brussels

4.1.9. Andere sectoren - gering aantal arbeidersbanen dat verder afneemt

In de andere sectoren die nog niet aan bod zijn gekomen, is het aantal arbeidersbanen eerder beperkt of zelfs nagenoeg onbestaand, ook al zijn sommige van die sectoren, zoals onderwijs en vorming of financiën en verzekeringen, belangrijke werkgevers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Bovendien is het aantal arbeidersbanen in elk van deze sectoren tussen 2011 en 2021 meer of minder sterk gedaald (variëaties gaande van -10,8% tot -33,3%). Gezien de betrokken volumes moet dit wel enigszins gerelativeerd worden, al is het ook zo dat de daling van de arbeidersplaatsen, op een paar uitzonderingen na (vooral in de financiële sector), haaks staat op de stijging van de tewerkstelling in loondienst in het algemeen.

Tabel 9 - Evolutie van de loontrekkende tewerkstelling in sectoren met weinig arbeidersbanen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2011-2021)

	Loontrekkende tewerkstelling (2021)			Evolutie (2011-2021)			
	Arbeidersstatuut	Totaal	% arb.	Arbeidersstatuut		Totaal	
Onderwijs en opleiding	2.960	72.127	4,1%	-573	-16,2%	+10.135	+16,3%
Overige diensten*	2.472	25.083	9,9%	-1.234	-33,3%	+1.763	+7,6%
Exploitatie van en handel in onroerend goed	2.124	6.100	34,8%	-256	-10,8%	+789	+14,9%
Kunst, amusement en recreatie	1.170	11.017	10,6%	-187	-13,8%	+2.314	+26,6%
Energie en afvalbeheer	1.131	7.879	14,4%	-202	-15,2%	-342	-4,2%
Vrije beroepen en wetenschappelijke en technische activiteiten	887	42.010	2,1%	-96	-9,8%	+4.962	+13,4%
Informatie en communicatie	212	33.846	0,6%	-322	-60,3%	+1.189	+3,6%
Financiële activiteiten en verzekeringen	96	51.821	0,2%	-186	-66,0%	-11.323	-17,9%
Subtotaal	9.857	122.206	8,1%	-2.452	-19,9%	14.659	13,6%

Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen view.brussels

*In deze sector zijn de verenigingen, die hoofdzakelijk bedienen tewerkstellen, de grootste werkgevers. Bij de overige diensten aan personen (kapsalons, en wasserettes en wassalons ten behoeve van particulieren) is het net andersom en zijn de arbeiderscontracten in de meerderheid. Deze laatste groep is dan ook goed voor drie vierde van de arbeidersbetrekkingen in de sector.

4.2. TEWERKSTELLING VAN ARBEIDERS VOLGENS GESLACHT

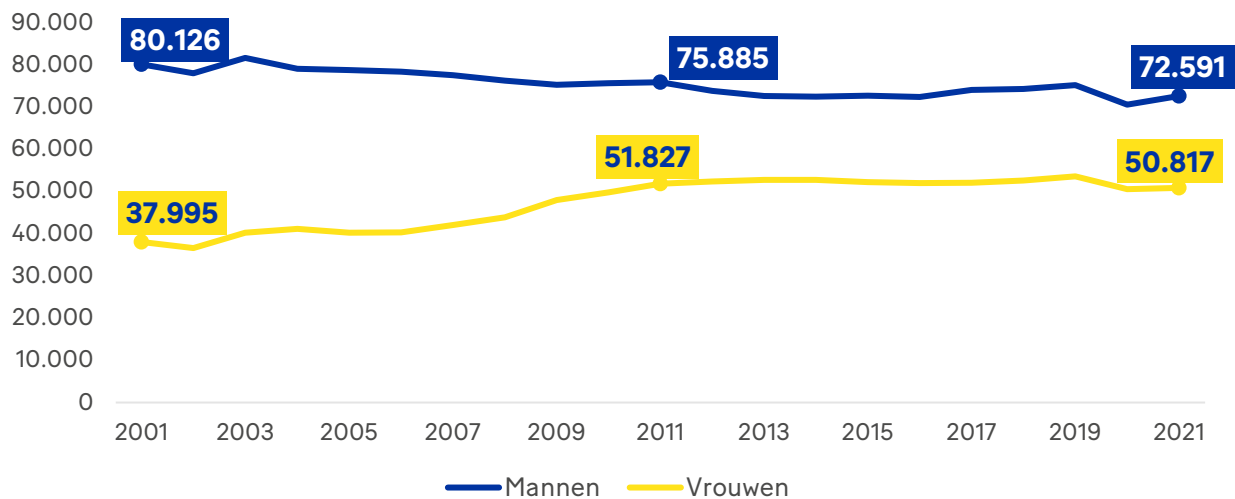
4.2.1. Vervrouwelijking van de werkgelegenheid voor arbeiders dankzij de dienstencheques

De genderdimensie heeft een structurerende rol gespeeld in de evolutie van de werkgelegenheid voor arbeiders in het Brussels Gewest. Op het moment dat het systeem van de dienstencheques in 2001 in het leven werd geroepen, lag het aandeel van vrouwen in de werkgelegenheid voor arbeiders op ongeveer 33%. Tien jaar lang heeft dit systeem, dat een type werk aanbiedt dat bijna uitsluitend door vrouwen wordt verricht⁴⁷, een belangrijke rol gespeeld in de vervrouwelijking van de werkgelegenheid voor arbeiders. Sinds 2013 blijft het aantal arbeidsters rond de 52.000 schommelen en het aandeel van vrouwen in de werkgele-

⁴⁷ Volgens een rapport van Idea Consult werkten in 2013 in Brussel 20.304 personen in het stelsel van de dienstencheques, waarvan 95,5% vrouwen.

genheid voor arbeiders rond de 42%. We merken op dat de daling van de werkgelegenheid voor arbeiders bij mannen en bij vrouwen in 2019-2020 vooral te verklaren is door het verlies aan arbeidersbanen in de horeca als gevolg van de gezondheidscrisis.

Grafiek 8 - Verdeling van de tewerkstelling van arbeiders in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens geslacht (2001-2021)

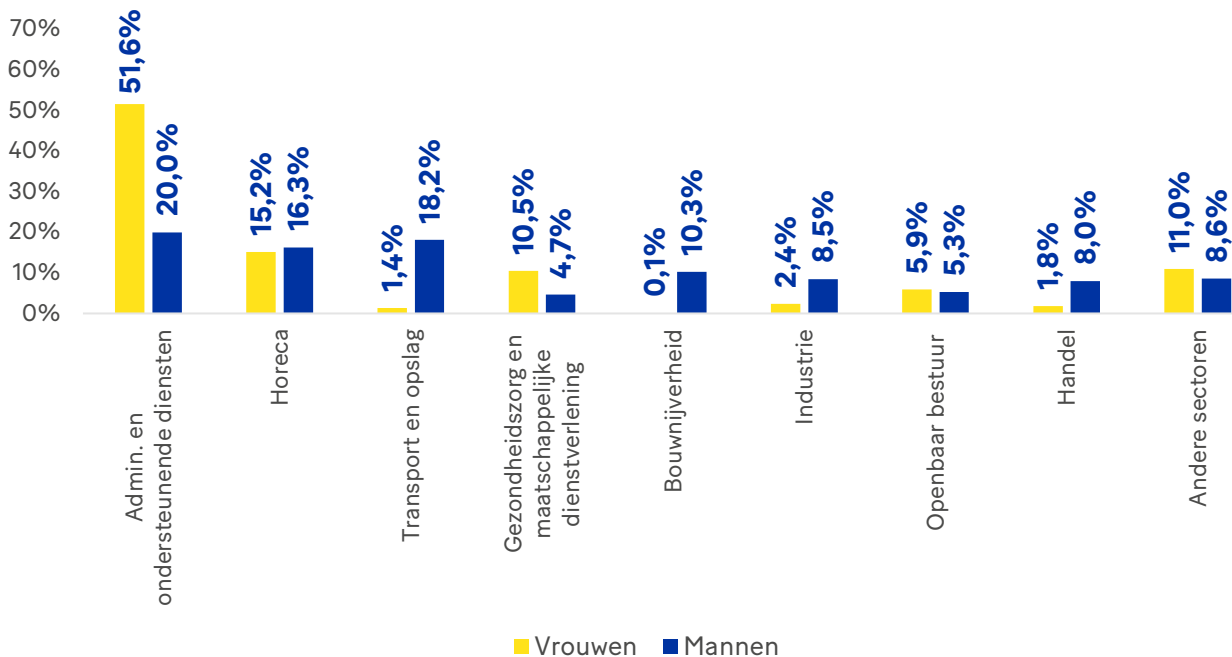
Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen view.brussels

4.2.2. Tewerkstelling gestructureerd volgens gender

Als we kijken naar de acht eerder onderzochte belangrijkste sectoren, dan moeten we vaststellen dat vrouwen in deze sectoren ongelijk verdeeld zijn en dat de werkgelegenheid voor arbeiders met andere woorden een bepaalde **genderstructuur** vertoont. In 2021 werkte iets meer dan één op de twee vrouwelijke arbeiders (51,6%) in de administratieve en ondersteunende diensten (tegen 20% bij de mannen), en dan vooral in de schoonmaak (46,9%, tegenover 9,3% van bij de mannen). Er is ook een licht vrouwelijk overwicht in de sector gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening (10,5%, tegen 4,7%). Daarentegen zijn de vrouwen zeer beperkt of zelfs nauwelijks aanwezig in de industrie, vervoer en logistiek, de bouwnijverheid en de handel, vier sectoren waar meer mannelijke arbeiders worden geteld.

Grafiek 9 - Verdeling van de werkgelegenheid voor arbeiders in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens geslacht en sector (2021)

Bron: RSZ, gedecentraliseerde gegevens, 2021, berekeningen view.brussels

De gendergekleurdheid van deze sectoren valt ook op wanneer we kijken naar het **aandeel van de vrouwen in de tewerkstelling van arbeiders**. Deze vaststelling geldt niet alleen voor de tewerkstelling van arbeiders, maar ook in meerdere of mindere mate voor de tewerkstelling in loondienst in zijn geheel. Het betreft voornamelijk genderstereotypen in sectorspecifieke beroepen, maar ook in de opleidingstrajecten die op deze beroepen voorbereiden.

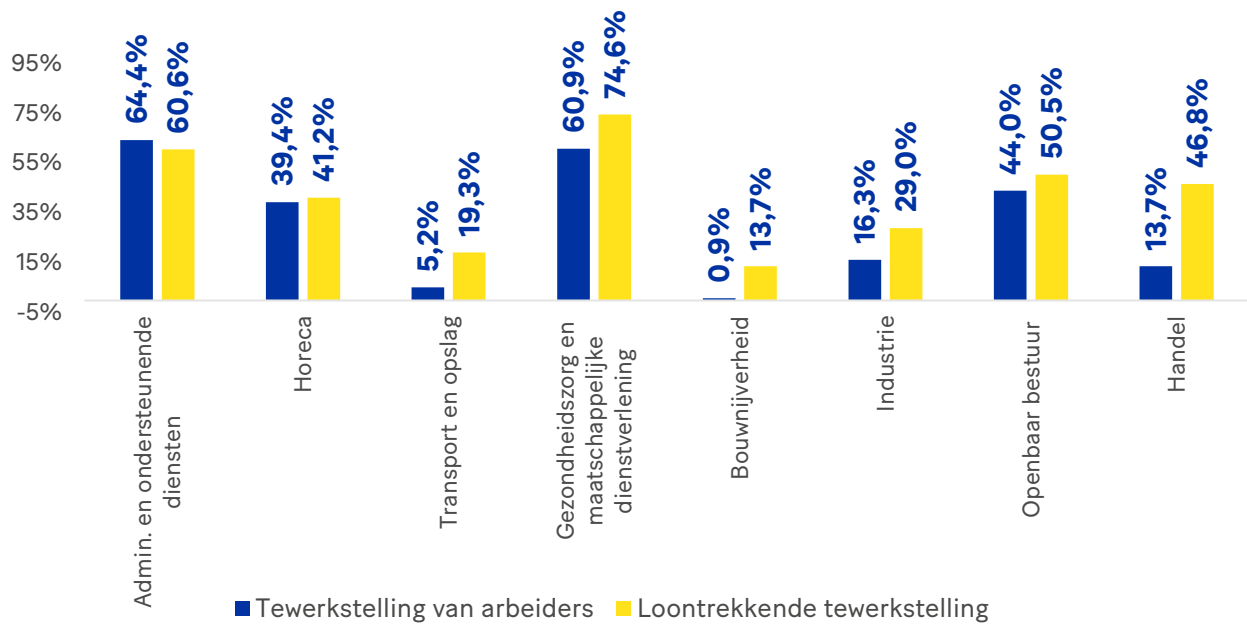
Vrouwen zijn in de meerderheid onder de arbeiders (en binnen de totale tewerkstelling in loondienst) in twee van de acht sectoren⁴⁸ die het overgrote deel van de werkgelegenheid voor arbeiders concentreren, namelijk:

- › in de **administratieve en ondersteunende diensten**, waar ongeveer twee derde van de arbeidersbetrokkeningen door vrouwen wordt ingevuld (iets meer dan 60% voor de totale tewerkstelling in loondienst). In de reiniging stijgt hun aandeel zelfs tot 77,9%;
- › in de **gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening**, waar de arbeidsters ruim 60% uitmaken (drie vierde van de loontrekkenden). In de beschutte en sociale werkplaatsen zakt hun aandeel tot 30,5%, maar in de rusthuizen (69,0%), de gezins- en bejaardenzorg aan huis (93,9%) en de kinderkribben, onthaalmoeders en overige kinderopvang (86,7%) zijn ze ruim in de meerderheid.

⁴⁸ In de andere sectoren, waar werkgelegenheid voor arbeiders schaars is, zijn de vrouwen ook in de meerderheid in het onderwijs (60,4% arbeidsters), de haar- en schoonheidsverzorging (70,0%) en de activiteiten van wasserijen (68,1%).

In de werkgelegenheid voor arbeiders in de andere sectoren zijn de vrouwen in de minderheid, al zijn er grote onderlinge verschillen (gaande van 0,9% in de bouwnijverheid tot 44,0% in het openbaar bestuur). Hoewel het aandeel van de vrouwen in de totale loontrekkende tewerkstelling over het algemeen groter is, blijven de genderverschillen aanzienlijk. De enige uitzonderingen daarop zijn het openbaar bestuur, waar de verhouding tussen mannen en vrouwen in evenwicht is (50,5%) en de handel, dat bijna in evenwicht is (46,8% vrouwelijke loontrekkenden).

Grafiek 10 - Aandeel van vrouwen in de tewerkstelling van arbeiders en in de totale loontrekkende tewerkstelling in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest volgens sector (2021)

Bron: RSZ, gedecentraliseerde gegevens, berekeningen view.brussels

BRUSSELSE WERKENDE BEROEPSBEVOLKING

Van de 486.238 werknemers die gedomicilieerd zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, oefent 22,5%, of 109.468 personen, een arbeidersberoep uit

Het vorige hoofdstuk onderzocht de loontrekende arbeid op basis van de plaats van tewerkstelling. Dit hoofdstuk beschrijft kort het profiel van de personen die in Brussel wonen en als loontrekende werken, ongeacht de plaats waar ze werken. In dit deel wordt de loontrekkende tewerkstelling geraamd en geanalyseerd vanuit de invalshoek van het beroep van de werkende Brusselaars. Voor de indeling van de beroepen wordt de ISCO-classificatie gevolgd (zie methodologische bijlage).

Volgens de enquêtes naar de arbeidskrachten waren er gemiddeld (2020-2022) 486.238 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gedomicilieerde werknemers. Daarvan had 22,5%, of 109.468 personen, een arbeidersberoep (zie bijlage voor de definitie van «arbeidersberoep»). Bijna de helft van alle personen met een arbeidersberoep bevindt zich in de categorie van de elementaire beroepen (49.949 personen, of 10,3% van de werkende beroepsbevolking).

Brusselse arbeiders en arbeidsters werken gemiddeld vaker in een van de twee andere gewesten.

Zo blijkt 83,8% van de personen met een bedienberoep in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te

werken, tegenover slechts 76,7% van de personen met een arbeidersberoep. Brusselse arbeiders en arbeidsters die pendelen, werken vooral in Vlaanderen (17,7%, tegen 5,1% voor Wallonië).

Deze verhoudingen variëren wel van de ene subgroep van beroepen tot de andere. Zo werkt maar liefst 28% van de personen in de groep bedieners van machines en installaties, assembleurs (m/v/x) in Vlaanderen (of 17 procentpunt meer dan het gemiddelde voor de arbeidersberoepen), gevolgd door de groep van de ambachtlieden (m/v/x) met 19,0%. Personen in de groep elementaire beroepen werken dan weer gemiddeld vaker in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (79,9%, tegen 76,7% voor alle arbeidersberoepen).

Tabel 10 - Brusselse werkende beroepsbevolking (15 jaar en ouder) volgens ISCO-beroep en gewest van de werkplaats

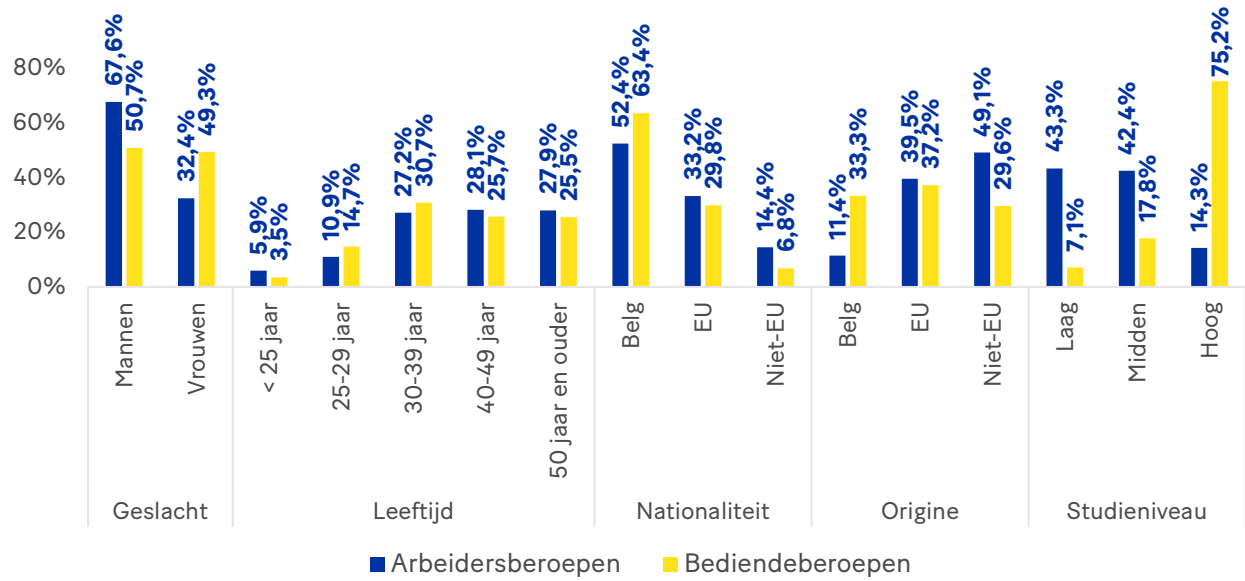
	BHG		Vlaanderen		Wallonië		Buitenland		Totaal	
	a.w.	%	a.w.	%	a.w.	%	a.w.	%	a.w.	% kolom
Bediende-beroepen	314.903	83,8%	34.490	9,2%	17.861	4,8%	8.378	2,2%	375.633	77,3%
Managers (m/v/x)	47.204	79,8%	6.558	11,1%	3.636	6,1%	1.775	3,0%	59.173	12,2%
Intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen (m/v/x)	146.691	84,1%	14.119	8,1%	8.715	5,0%	4.809	2,8%	174.334	35,9%
Technici en verwante beroepen (m/v/x)	52.613	84,5%	5.034	8,1%	3.231	5,2%	1.354	2,2%	62.232	12,8%
Administratief personeel (m/v/x)	33.371	80,7%	6.565	15,9%	1.235	3,0%	202	0,5%	41.374	8,5%
Dienstverlenend personeel - bedienden (m/v/x)	35.024	90,9%	2.214	5,7%	1.044	2,7%	238	0,6%	38.520	7,9%
Arbeiders-beroepen	84.011	76,7%	19.425	17,7%	5.535	5,1%	497	0,5%	109.468	22,5%
Dienstverlenend personeel - arbeiders (m/v/x)	12.214	83,4%	1.654	11,3%	596	4,1%	178	1,2%	14.642	3,0%
Geschoolde landbouwers, bosbouwers en vissers (m/v/x)	963	78,1%	183	14,8%	88	7,1%	0	0,0%	1.233	0,3%
Ambachtslieden (m/v/x)	20.509	73,6%	5.286	19,0%	1.910	6,9%	178	0,6%	27.884	5,7%
Bedieners van machines en installaties, assembleurs (m/v/x)	10.394	66,0%	4.407	28,0%	915	5,8%	43	0,3%	15.760	3,2%
Elementaire beroepen (m/v/x)	39.930	79,9%	7.895	15,8%	2.026	4,1%	99	0,2%	49.949	10,3%
Beroepen bij de strijdkrachten (m/v/x)	970	85,3%	136	11,9%	31	2,8%	-	0,0%	1.137	0,2%
Totaal	399.884	82,2%	54.050	11,1%	23.427	4,8%	8.876	1,8%	486.238	100,0%

Bron: EAK (gemiddelde 2020-2022), berekeningen view.brussels

De personen met een arbeidersstatuut hebben een specifiek profiel:

- › De **meerderheid van de arbeidersbetrekkingen wordt door mannen** ingevuld (67,6% van de arbeiders zijn mannen, 32,4% zijn vrouwen). Daartegenover zijn mannen en vrouwen bij de bedienden gelijker verdeeld (respectievelijk 50,7% en 49,3%).
- › Hoewel manuele arbeid van nature fysiek zwaarder is, zijn **oudere personen sterker vertegenwoordigd**. Deze oververtegenwoordiging kan voor een deel worden verklaard door de onpopulariteit van arbeidersberoepen bij jongeren, die ook maakt dat voor verschillende beroepen **moeilijk personeel wordt gevonden**. Andere verklaringen zijn de algemene stijging van het studieniveau en de globale verschuiving van de activiteit van de secundaire naar de tertiaire sector.
- › **Personen met een buitenlandse nationaliteit zijn sterker vertegenwoordigd** onder de personen met een arbeidersstatuut. 33,2% heeft een Europese nationaliteit (tegen 29,8% bij de bedienden) en 14,4% heeft een niet-Europese nationaliteit (tegen 6,8% bij de bedienden). De sterkere aanwezigheid van personen met een Europese nationaliteit kan worden gelinkt aan de belangrijke aanwezigheid van gedetacheerde buitenlandse arbeidskrachten, onder meer in de bouwnijverheid, maar ook in andere sectoren.
- › **Personen van niet-Europese afkomst zijn eveneens sterk vertegenwoordigd** in de loontrekkende tewerkstelling onder een arbeidersstatuut (49,1%, tegen 29,6% voor de bediendeberoepen), en dit in tegenstelling tot personen van Belgische origine (11,4%, tegen 33,3%). Deze oververtegenwoordiging is het gevolg van een complexe samenloop van verschillende factoren: het tekort aan arbeidskrachten en de toevlucht tot detachering, de beïnvloeding van de schoolloopbaan door sociale factoren, discriminatie bij aanwerving, uitsluiting of zelfuitsluiting van de arbeidsmarkt enz.
- › Qua studieniveau tot slot, is de **meerderheid van de personen met een arbeidersberoep hoogstens middengespoold**. Hooggeschoolden zijn dan weer ruim in de meerderheid in de bediendeberoepen.

Grafiek 11 - Kenmerken van de Brusselse werkende beroepsbevolking (15 jaar en ouder) volgens socioprofessionele categorie

Bron: EAK (gemiddelde 2020-2022), berekeningen view.brussels

869 personen werden van het totaal uitgesloten omdat hun nationaliteit niet was gekend. 2.251 personen werden van het totaal uitgesloten omdat hun origine niet was gekend.

WERKLOOSHEID ONDER ARBEIDERS

Vanaf de jaren 70 begint de werkloosheid, tot dat moment een randverschijnsel, snel toe te nemen. Voor heel België steeg het aantal uitkeringsgerechtigde volledig werklozen van 64.935 in 1970 tot 294.870 in 1980 en tot 494.270 in 1984⁴⁹. Vanaf de jaren 80 verbreedt de werkloosheid, die zich aanvankelijk voordeed onder arbeiders en mannen, zich ook naar vrouwen en dienstenberoepen⁵⁰.

In dit deel wordt een inschatting gemaakt van de omvang van de werkloosheid bij arbeiders en wordt een beschrijving gegeven van de kenmerken van die werkloosheid. Net als in het vorige hoofdstuk is de indeling van de arbeidersberoepen gebaseerd op de ISCO-nomenclatuur (zie methodologische bijlage). In de eerste plaats laat deze benadering toe om de eventuele oververtegenwoordiging van bepaalde beroepen in de werkloosheid bij te stellen, door een vergelijking te maken met de structuur van de werkende beroepsbevolking. Aan de hand van die gegevens, aangevuld met de gegevens van Actiris met betrekking tot de werkzoekenden, kunnen we een inschatting maken van de werkloosheid van arbeiders. Daarna volgt een beschrijving van het profiel van de werkzoekenden. Om te eindigen, wordt een analyse gemaakt van de uitstroomgraad naar werk per beroeps categorie, om zo te achterhalen hoe groot de kans is dat een werkzoekende binnen de 12 maanden na zijn inschrijving ander werk vindt, en om na te gaan hoe bepaalde variabelen deze kans beïnvloeden.

6.1. OVERVERTEGENWOORDIGING VAN ARBEIDERSBEROEPEN IN DE WERKLOOSHEID

Bijna 1/3 van NWWZ zijn bij Actiris ingeschreven in een arbeidersberoep

Volgens de enquêtes naar de arbeidskrachten telt de werkende beroepsbevolking in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gemiddeld (2020-2022) 486.238 loontrekkenden. 109.468 van die loontrekkenden hebben een zogenoemd arbeidersberoep (zie de bijlage voor de definitie van arbeidersberoep). Anderzijds zijn 31.439 personen van de 87.043⁵¹ niet-werkende werkzoekenden (in 2023) bij Actiris ingeschreven in een arbeidersberoep. Dit komt neer op 36,1% van alle

49 Goossens, M., Van Hecke, E. (1985). Évolution de la structure spatiale du chômage en Belgique. In: Espace, populations, sociétés: Chômage, non-emploi, sous-emploi. pp. 309-338.

50 Ibidem

51 Er waren 88.935 niet-werkende werkzoekenden, waarvan er 1.783 (2,0%) werden uitgesloten omdat de ISCO-code niet gekend was. Daarnaast werden ook 109 brandweerlieden (m/v/x/) en politieagenten buiten de analyse gehouden (zie methodologische nota).

niet-werkende werkzoekenden, of bijna één persoon op drie. De arbeidersberoepen zijn dus sterker vertegenwoordigd onder de personen op zoek naar werk. Deze vaststelling geldt voor alle categorieën van arbeidersberoepen, zij het in verschillende mate.

Aan de andere kant zijn de **bediendeberoepen** in de categorieën managers (m/v/x), intellectuele

beroepen (m/v/x), en technici en verwante beroepen (m/v/x) ondervertegenwoordigd onder de niet-werkende werkzoekenden. Daartegenover staat dat administratief personeel (m/v/x) in verhouding sterker vertegenwoordigd is onder de niet-werkende werkzoekenden (12,2%, tegen 8,5% in de werkende beroepsbevolking).

Tabel 11 - Brusselse werkende beroepsbevolking (WBB) en bij Actiris ingeschreven niet-werkende werkzoekenden volgens ISCO-beroeps categorie

	WBB		NWWZ	
	a.w.	%	a.w.	%
Bediendeberoepen	375.633	77,3%	55.605	63,9%
Managers (m/v/x)	59.173	12,2%	3.621	4,2%
Intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen (m/v/x)	174.334	35,9%	12.252	14,1%
Technici en verwante beroepen (m/v/x)	62.232	12,8%	9.940	11,4%
Administratief personeel (m/v/x)	41.374	8,5%	10.611	12,2%
Dienstverlenend personeel - bedienden (m/v/x)	38.520	7,9%	19.182	22,0%
Arbeidersberoepen	109.468	22,5%	31.439	36,1%
Dienstverlenend personeel - arbeiders (m/v/x)	14.642	3,0%	5.006	5,8%
Geschoolde landbouwers, bosbouwers en vissers (m/v/x)	1.233	0,3%	1.494	1,7%
Ambachtslieden (m/v/x)	27.884	5,7%	7.455	8,6%
Bedieners van machines en installaties, assembleurs (m/v/x)	15.760	3,2%	4.187	4,8%
Elementaire beroepen (m/v/x)	49.949	10,3%	13.297	15,3%
Beroepen bij de strijdkrachten (m/v/x)	1.137	0,2%	0	0,0%
Totaal	486.238	100,0%	87.043	100,0%

Bron: EAK (gemiddelde 2020-2022), berekeningen view.brussels

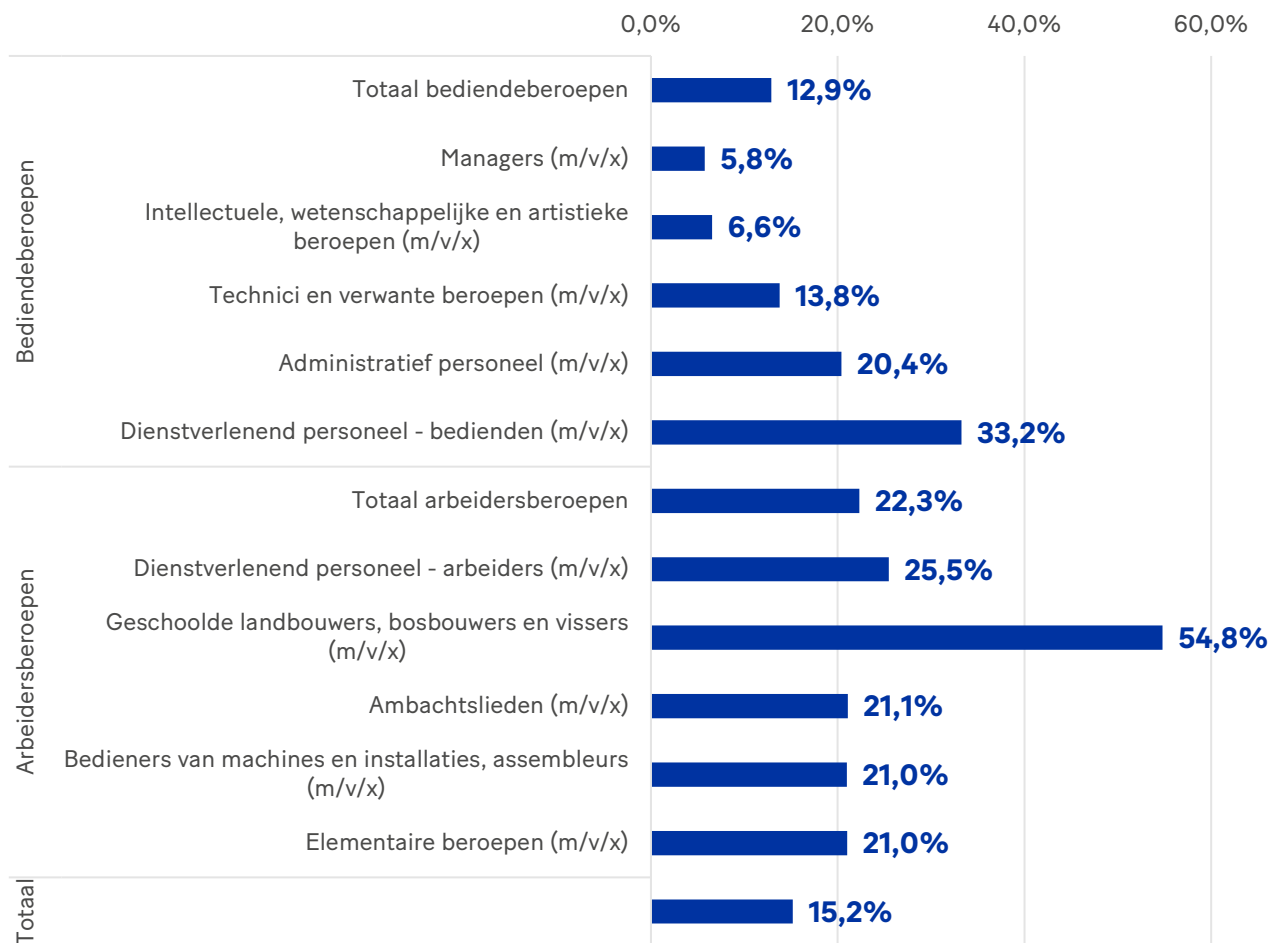
6.2. INSCHATTING VAN DE WERKLOOSHEIDSGRAAD VAN ARBEIDERS

Op basis van deze gegevens kunnen we de werkloosheidsgraad inschatten, door voor elke beroepscategorie het aantal niet-werkende werkzoekenden te vergelijken met de som van de werkende beroepsbevolking en de niet-werkende werkzoekenden.

Gemiddeld (2020-2022) bedroeg de werkloosheid 15,2% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De werkloosheidsgraad van de arbeidersberoepen was ongeveer dubbel zo hoog als de werkloosheidsgraad van de bediendeberoepen (22,3%, tegen 12,9%).

We zien grote verschillen tussen de werkloosheidsgraden van de verschillende bediendeberoepen. Bij de arbeidersberoepen zijn die verschillen veel minder groot. De enige uitzondering daarop vormt de groep van de geschoolde landbouwers, bosbouwers en vissers (m/v/x), maar dat heeft te maken met de geringe steekproeven voor deze groep.

Grafiek 12 - Werkloosheidsgraad volgens ISCO-beroepscategorie

Bronnen: EAK (gemiddelde 2020-2022) en Actiris 2023 (jaargemiddelde), berekeningen view.brussels

6.3. SOCIOPROFESSIEEL PROFIEL VAN DE WERKZOEKENDEN

6.3.1. Opgegeven arbeidersberoepen

De analyse van de beroepscategorieën geïdentificeerd als arbeidersberoepen geeft een beter zicht op de **beroepen die de werkzoekenden het vaakst opgeven als beroep waarin ze zouden willen werken**. De vaststellingen voor de arbeiderscategorieën zijn als volgt:

- › De categorie van de *elementaire beroepen (m/v/x)* is **de laagstgeschoolde categorie en tevens degene met de meeste niet-werkende werkzoekenden. In deze categorie zitten een 13.300-tal personen** (42,3% van alle arbeiderscategorieën), overwegend vrouwen. In deze categorie, maar ook in alle arbeiderscategorieën samen, zijn de beroepen huishoudhulp en schoonmaker (m/v/x) het sterkst vertegenwoordigd. Dit beroep is ook bijzonder vrouwelijk: liefst 72,0% van de niet-werkende werkzoekenden in dit beroep zijn vrouwen.
- › Op de tweede plaats staan de *ambachtswerkers (m/v/x)* met ongeveer 7.500 niet-werkende werkzoekenden (of 23,7% van alle bij de arbeiderscategorieën ingedeelde niet-werkende werkzoekenden), ditmaal voor het **overgrote deel mannen**. Binnen deze categorie staan de beroepen in de bouwnijverheid op kop, met ongeveer 3.200 personen. De beroepen in de elektriciteit, die voor een stuk in de bouw worden uitgeoefend, zijn daar niet bij gerekend.
- › De arbeiders in de *persoonlijke dienstverlening (m/v/x)* bekleden de derde positie, met iets meer dan 5.000 niet-werkende werkzoekenden (of 15,9% van het totaal), ook hier overwegend mannen. Deze derde positie is toe te schrijven aan het grote aantal **personen met een horecaberoep**: zowat 3.300 niet-werkende werkzoekenden zijn ingeschreven voor een beroep van kok, kelner of barman (m/v/x/). De elementaire beroepen in de sneldienstrestaurantie (zowat 1.400 personen) zijn daar niet bij inbegrepen.
- › *De bedieners van machines en installaties, assembleurs (m/v/x)* staan als vierde gerangschikt. Bijna 4.200 niet-werkende werkzoekenden vallen onder deze categorie. Het gaat daarbij bijna uitsluitend om de **beroepen van bestuurders van voertuigen en bedieners van machines**. Het aantal assembleurs is van zijn kant verwaarloosbaar. Bijna alle niet-werkende werkzoekenden in deze groep zijn mannen.
- › Ten slotte zijn **de landbouwberoepen zoals te verwachten het minst vertegenwoordigd**. Deze categorie telt ongeveer 1.500 personen.

Tabel 12 - Verdeling van de niet-werkende werkzoekenden volgens categorie en groep van arbeidersberoepen in 2023

	a.w.		% subtotaal		% totaal	
	Mannen	Vrouwen	Totaal	% vrouwen		
Subtotaal dienstverlenend personeel - arbeiders (m/v/x)	2.849	2.157	5.006	43,1%	100,0%	15,9%
Koks (m/v/x)	777	987	1.764	56,0%	35,2%	5,6%
Kelners (m/v/x)	695	512	1.207	42,4%	24,1%	3,8%
Veiligheidspersoneel (m/v/x)	784	62	847	7,3%	16,9%	2,7%
Kappers (m/v/x)	178	465	643	72,3%	12,8%	2,0%
Barmannen (m/v/x)	262	89	351	25,4%	7,0%	1,1%
Conciërges (m/v/x)	153	42	195	21,5%	3,9%	0,6%
Subtotaal geschoolde landbouwers, bosbouwers en vissers (m/v/x)	1.359	135	1.494	9,0%	100,0%	4,8%
Tuinders en akkerbouwers (m/v/x)	1.282	107	1.388	7,7%	93,0%	4,4%
Veetelers (m/v/x)	30	21	51	41,2%	3,4%	0,2%
Bosbouwers en dergelijke (m/v/x)	41	6	47	12,8%	3,1%	0,1%
Vissers, jagers en vallenzetters (m/v/x)	6	1	7	14,3%	0,5%	0,0%
Subtotaal ambachtslieden	6.293	1.162	7.455	15,6%	100,0%	23,7%
Bouwnijverheid, met uitzondering van elektriciens (m/v/x)	3.128	49	3.177	1,5%	42,6%	10,1%
Voedingsindustrie, houtbewerking, kledingindustrie, stoffering (m/v/x)	868	882	1.750	50,4%	23,5%	5,6%
Elektriciens en elektronici (m/v/x)	1.056	50	1.105	4,5%	14,8%	3,5%
Metaalarbeiders, machinemonteurs en dergelijke (m/v/x)	967	18	985	1,8%	13,2%	3,1%
Ambachtslieden en drukkerijmedewerkers (m/v/x)	274	163	437	37,3%	5,9%	1,4%
Subtotaal bedieners van machines en installaties, assembleurs (m/v/x)	3.784	408	4.187	9,7%	100,0%	13,3%
Bestuurders van voertuigen en bedieners van mobiele installaties (m/v/x)	3.232	103	3.335	3,1%	79,7%	10,6%
Bedieners van vaste machines en installaties (m/v/x)	436	292	728	40,1%	17,4%	2,3%
Assembleurs (m/v/x)	116	8	124	6,5%	3,0%	0,4%

	a.w.		% subtotaal		% totaal	
	Mannen	Vrouwen	Totaal	% vrouwen		
Subtotaal elementaire beroepen	6.300	6.997	13.297	52,6%	100,0%	42,3%
Huishoudhulpen en schoonmakers (m/v/x)	2.378	6.085	8.464	71,9%	63,7%	26,9%
Ongeschoolde arbeiders in de mijnbouw, de bouwnijverheid, de civiel-technische werken, de industrie en het transport (m/v/x)	2.170	450	2.620	17,2%	19,7%	8,3%
Medewerkers sneldienstrestaurantie (m/v/x)	1.047	370	1.417	26,1%	10,7%	4,5%
Vuilnisophalers en -verwerkers en andere elementaire beroepen (m/v/x)	666	81	747	10,8%	5,6%	2,4%
Ongeschoolde arbeiders in de land- en bosbouw en de visserij (m/v/x)	39	11	50	22,0%	0,4%	0,2%
Totaal arbeidersberoepen	20.585	10.859	31.439	34,5%	100,0%	100,0%

Bron: Actiris 2023, jaargemiddelde, berekeningen view.brussels

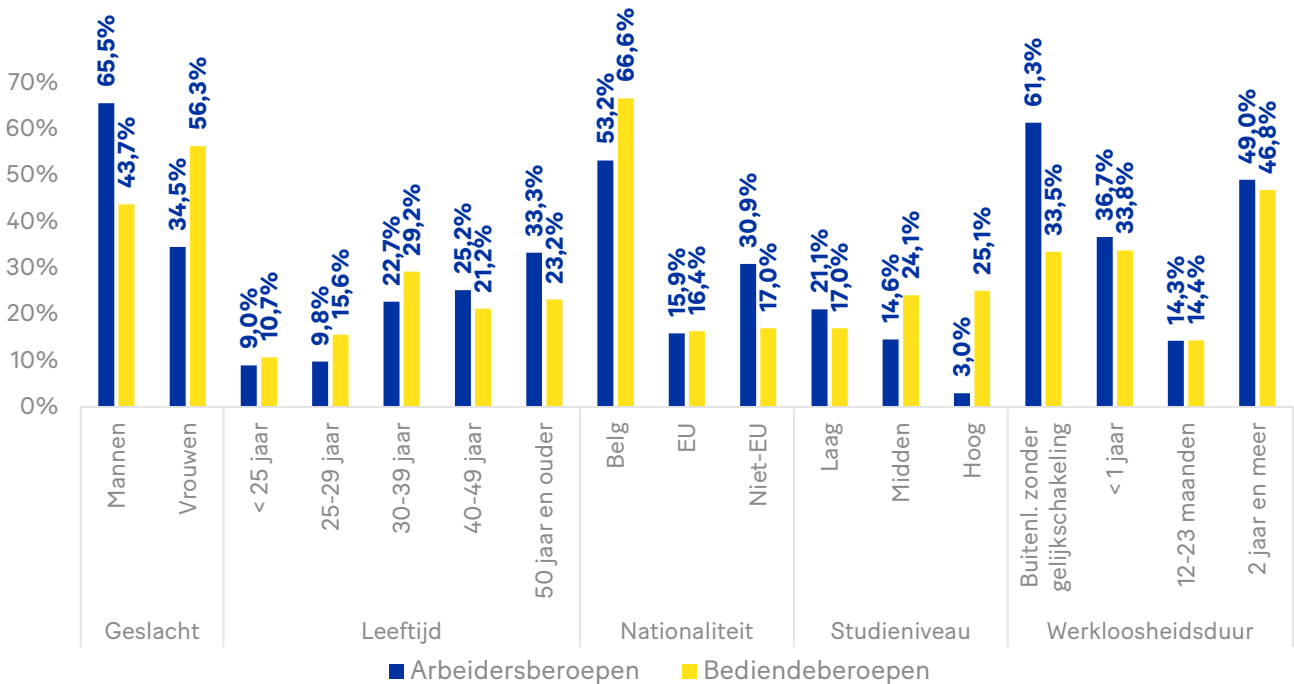
6.3.2. Profiel van de werkzoekenden

De werkzoekende mannen en vrouwen ingeschreven in een arbeidersberoep hebben een ander profiel dan alle niet-werkende werkzoekenden samen genomen en dus een ander profiel dan de personen ingeschreven in een bediendeberoep. Als we de vergelijking maken met de bediendeberoepen valt voor de arbeidersberoepen het volgende op:

- › **De mannen zijn oververtegenwoordigd** en zijn in de meerderheid (65,5%, tegen 43,7% bij de bediendeberoepen).
- › **Er zijn in verhouding meer oudere personen** en dan vooral 50-plussers (33,3%, tegen 23,2%). We merken hierbij op dat deze vaststelling te linken is aan de werkloosheidsduur en de lagere uitstroomgraad naar werk voor de arbeidersberoepen (zie verder).
- › **Personen met een niet-Belgische nationaliteit**, althans personen met een niet-Europese nationaliteit, zijn sterker vertegenwoordigd (30,9%, tegen 17,0%). Het aandeel van personen met een Europese nationaliteit is van zijn kant ongeveer even groot als in de andere beroepen (rond de 16%).

- › **Personen met een diploma van het hoger onderwijs** zijn zoals te verwachten⁵² zeer beperkt vertegenwoordigd (3,0%, tegen 17,4%), terwijl personen met een niet-erkend, buitenlands diploma in de meerderheid zijn (61,3%, tegen 33,5%).
- › Er is een **lichte oververtegenwoordiging van personen met een lange werkloosheidsduur** (49,0%, tegen 46,8%).

Grafiek 13 - Profiel van de niet-werkende werkzoekenden volgens socioprofessionele categorie

Bron: Actiris 2023 (jaargemiddelde), berekeningen view.brussels

Deze verschillen die globaal worden waargenomen voor de arbeidersberoepen in hun totaliteit variëren evenwel al naargelang van de arbeiderscategorie. Zo zien we met name het volgende:

- › De beroepen zijn sterk gendergekleurd. **In de industriële en ambachtelijke beroepen en bij de bedieners en assembleurs zijn de mannen zeer ruim in de meerderheid. In de elementaire beroepen loopt de verdeling tussen mannen en vrouwen dan weer min of meer gelijk**, met een licht overwicht voor de vrouwen (52,6%).
- › **Jongeren onder de 25 jaar zijn iets meer vertegenwoordigd in de categorie** van de *arbeiders in de persoonlijke dienstverlening (m/v/x)*, die onder meer de horeca- en bewakingsberoepen omvat. In de andere arbeiderscategorieën zijn er in verhouding meer oudere werkzoekenden.

⁵² We herinneren eraan dat de ISCO-classificatie uitgaat van de aard van de in het kader van een beroep uit te voeren taken, maar ook van de kwalificaties die daarvoor nodig zijn. Het is dan ook logisch dat het aandeel van hooggeschoolden groter is in de categorie bovenaan de rangschikking en afneemt in de categorieën onderaan de rangschikking, die als arbeidersberoepen zijn bestempeld. Zie bijlage.

- › Personen met een **niet-erkend buitenlands diploma hebben een groter aandeel in de elementaire beroepen** (bijna driekwart, of 73,9%). Dit is volgens de ISCO-classificatie de categorie met de minst geschoolde beroepen.
- › **Niet-werkende werkzoekenden met een niet-Europese nationaliteit en in mindere mate niet-werkende werkzoekenden met een Europese nationaliteit zijn oververtegenwoordigd in de elementaire beroepen** (respectievelijk 36,8% en 17,1%), terwijl niet-werkende werkzoekenden met de Belgische nationaliteit relatief sterker vertegenwoordigd zijn in alle andere arbeiderscategorieën.
- › De categorie van de *arbeiders in de persoonlijke dienstverlening (m/v/x)* telt naar **verhouding meer niet-werkende werkzoekenden met een korte werkloosheidsduur** (41,6%), wat waarschijnlijk te maken heeft met de sterke aanwezigheid van jongeren in deze categorie.

Tabel 13 - profiel van de niet-werkende werkzoekende arbeiders volgens ISCO-beroeps categorie

		Arbeidersberoepen						Subtotaal bediende- beroepen	Totaal
		Dienst verlenend personeel	Landbouw	Industrie en ambacht	Bediening en assemblage	Elementaire beroepen	Subtotaal arbeiders- beroepen		
GESLACHT	Mannen	56,9%	91,0%	84,4%	90,4%	47,4%	65,5%	43,7%	51,6%
	Vrouwen	43,1%	9,0%	15,6%	9,6%	52,6%	34,5%	56,3%	48,4%
LEEFTIJDSCATEGORIE	< 25 jaar	15,5%	5,4%	8,5%	7,9%	7,6%	9,0%	10,7%	10,1%
	25 - 29 jaar	13,1%	8,9%	9,4%	10,0%	8,9%	9,8%	15,6%	13,5%
	30 - 39 jaar	23,9%	21,5%	21,0%	22,2%	23,5%	22,7%	29,2%	26,9%
	40 - 49 jaar	22,1%	23,6%	24,5%	26,6%	26,4%	25,2%	21,2%	22,6%
	50 jaaren ouder	25,4%	40,6%	36,6%	33,3%	33,5%	33,3%	23,2%	26,9%
NATIONALITEIT	Belg	59,4%	59,1%	57,5%	58,5%	46,1%	53,2%	66,6%	61,8%
	EU	14,9%	14,0%	15,3%	15,2%	17,1%	15,9%	16,4%	16,2%
	Niet EU	25,7%	26,9%	27,2%	26,3%	36,8%	30,9%	17,0%	22,0%
STUDIENIVEAU	Laag	25,5%	25,9%	20,0%	25,6%	18,1%	21,1%	17,0%	18,5%
	Midden	21,1%	14,5%	22,0%	17,7%	7,0%	14,6%	24,1%	20,6%
	Hoog	3,4%	5,9%	5,8%	3,0%	1,0%	3,0%	25,5%	17,4%
	Buitenland zonder gelijkschakeling	50,0%	53,8%	52,3%	53,7%	73,9%	61,3%	33,5%	43,5%
WERKLOOSHEIDSDUUR	< 1 jaar	41,6%	28,1%	35,3%	37,2%	36,5%	36,7%	38,8%	38,0%
	12 tot 23 maanden	14,8%	11,4%	13,1%	16,6%	14,4%	14,3%	14,4%	14,4%
	2 jaar en +	43,6%	60,4%	51,7%	46,2%	49,1%	49,0%	46,8%	47,6%
TOTAAL (a.w.)		5.006	1.494	7.455	4.187	13.297	31.439	55.605	87.043

Bron: Actiris 2023 (jaargemiddelde), berekeningen view.brussels

6.4. UITSTROOM NAAR WERK VAN WERKZOEKENDEN MET EEN ARBEIDERSPROFIEL

De uitstroomgraad naar werk laat toe om in zekere mate de dynamiek te integreren van de trajecten van de ingeschreven werkzoekenden over een periode van een jaar. De uitstroomgraad geeft aan in hoeverre personen die zich in 2021 bij Actiris hebben ingeschreven, in het jaar na hun inschrijving opnieuw werk hebben gevonden van minstens 1 maand. Op basis daarvan kunnen we dus nagaan hoe bepaalde kenmerken de kans om werk te vinden beïnvloeden.

6.4.1. Profiel van de in 2021 nieuw ingeschreven niet-werkende werkzoekenden

In de loop van 2021 hebben 58.431 personen zich bij Actiris ingeschreven. Daarvan hebben 19.322 personen aangegeven een arbeidersberoep te zoeken en hebben 36.827 personen aangegeven een ander beroep dan een arbeidersberoep te zoeken. Van 2.282 niet-werkende werkzoekenden (3,9%) was de ISCO-code niet gekend. Deze personen werden daarom van de analyse uitgesloten.

Tabel 28 geeft een beknopt overzicht van de kenmerken van de personen die zich in 2021

nieuw hebben ingeschreven. We maken hieruit op dat personen ingeschreven in een arbeiders-

De personen ingeschreven in een arbeidersberoep zijn gemiddeld vaker mannen, ouder en lager geschoold en hebben een buitenlandse nationaliteit

beroep, in vergelijking met personen ingeschreven in een bediendeberoep, gemiddeld vaker mannen, ouder en lager geschoold zijn en een buitenlandse nationaliteit hebben. Dit

profiel ligt in de lijn van de vaststellingen voor alle niet-werkende werkzoekenden samen, op enkele nuances na: de nieuw ingeschreven werkzoekenden zijn gemiddeld jonger en hebben vaker een buitenlandse nationaliteit⁵³ ten opzichte van het totaal van niet-werkende werkzoekenden.

⁵³ De oververtegenwoordiging van mensen met een buitenlandse nationaliteit onder nieuwe inschrijvers is te wijten aan het feit dat zij vaker zijn ingeschreven in administratieve categorieën die vereisen dat hun inschrijving op regelmatige tijdstippen wordt verlengd.

Tabel 14 - Kenmerken van de werkzoekende mannen en vrouwen ingeschreven in de loop van 2021

		Arbeidersberoepen		Bediende-beroepen		Totaal NWWZ		Aandeel van de arbeidersberoepen
		v.a.	%	v.a.	%	v.a.	%	%
GESLACHT	Mannen	12.125	62,8%	15.909	43,2%	28.034	49,9%	43,3%
	Vrouwen	7.197	37,2%	20.918	56,8%	28.115	50,1%	25,6%
LEEFTIJDSCATEGORIE	< 25 jaar	3.587	18,6%	8.389	22,8%	11.976	21,3%	30,0%
	25 - 29 jaar	2.857	14,8%	9.063	24,6%	11.920	21,2%	24,0%
	30 - 39 jaar	5.349	27,7%	10.727	29,1%	16.076	28,6%	33,3%
	40 - 49 jaar	4.437	23,0%	5.392	14,6%	9.829	17,5%	45,1%
	50 jaaren ouder	3.092	16,0%	3.256	8,8%	6.348	11,3%	48,7%
STUDIENIVEAU	Laag	3.658	18,9%	5.714	15,5%	9.372	16,7%	39,0%
	Midden	3.191	16,5%	8.844	24,0%	12.035	21,4%	26,5%
	Hoog	687	3,6%	10.699	29,1%	11.386	20,3%	6,0%
	Buitenland zonder gelijkschakeling	11.786	61,0%	11.570	31,4%	23.356	41,6%	50,5%
NATIONALITEIT	Belg	7.951	41,1%	22.769	61,8%	30.720	54,7%	25,9%
	EU	4.059	21,0%	6.758	18,4%	10.817	19,3%	37,5%
	Niet EU	7.312	37,8%	7.300	19,8%	14.612	26,0%	50,0%
TOTAAL		19.322	100,0%	36.827	100,0%	56.149	100,0%	35,6%

Bron: Actiris 2021, berekeningen view.brussels

6.4.2. Uitstroom naar werk

Over alle ISCO-beroeps categorieën samen heeft 49,1% van de personen die zich in 2021 inschreven, in de 12 maanden na zijn inschrijving een job van minstens 28 dagen gevonden. Voor de groep van arbeidersberoepen ligt de **uitstroomgraad naar werk** 5,8 procentpunt **lager** dan voor de groep van bediendeberoepen (45,3%, tegen 51,1%).

De kans om de werkloosheid te verlaten **verschilt aanzienlijk van de ene tot de andere beroeps-categorie van arbeiders**. Ze is het grootst voor de bedieners van machines en installaties, assembleurs (m/v/x) (52,0%) en het kleinst voor de elementaire beroepen (m/v/x) (40,7%).

Tabel 15 - Uitstroomgraad naar werk (UGW) van de werkzoekenden die zich in 2021 bij Actiris hebben ingeschreven volgens ISCO-beroeps categorie

	NWZ	UGW
Bediendeberoepen	36.827	51,1%
Arbeidersberoepen	19.322	45,3%
Dienstverlenend personeel - arbeiders (m/v/x)	3.142	48,8%
Geschoolde landbouwers, bosbouwers en vissers (m/v/x)	728	46,8%
Ambachtlieden (m/v/x)	4.551	47,8%
Bedieners van machines en installaties, assembleurs (m/v/x)	2.330	52,0%
Elementaire beroepen (m/v/x)	8.571	40,7%
Algemeen totaal	56.149	49,1%

Bron: Actiris, 2021-2022, berekeningen view.brussels

6.4.3. Kenmerken van de uitstroom naar werk

In dit deel wordt de uitstroomgraad naar werk uitgesplitst volgens geslacht, leeftijd, studieniveau, nationaliteit en gewest van tewerkstelling. Het is immers geweten dat deze variabelen een invloed hebben op de waarschijnlijkheid om de werkloosheid te verlaten en dus ook op de kans

om al dan niet langdurig werkloos te blijven. We zouden ook kunnen stellen dat deze variabelen eveneens interageren met de inschrijving van de werkzoekende in ofwel een arbeidersberoep, ofwel een bediendeberoep.

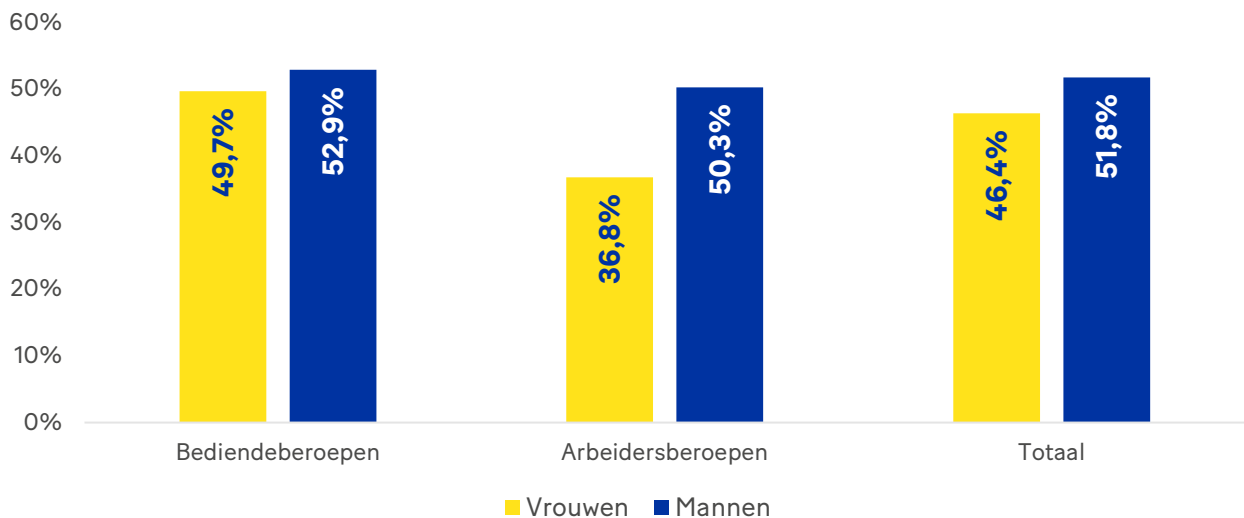
› GESLACHT

De kans op uitstroom naar werk varieert naargelang van het geslacht. **In zijn geheel genomen is de uitstroomgraad naar werk van vrouwen (46,4%) 5,4 procentpunt kleiner dan die van mannen (51,8%).**

Binnen de groep van de arbeidersberoepen is dit verschil meer uitgesproken. Zo bedraagt de uitstroomgraad naar werk binnen deze groep 36,8% voor de vrouwen, tegenover 50,3% voor de mannen. Onder de bedienden bedraagt de uitstroomgraad naar werk 49,7% voor de vrouwen en 52,9% voor de mannen.

De arbeidsters lijken dus dubbel getroffen: aan de ene kant in vergelijking met de mannelijke arbeiders en aan de andere kant in vergelijking met de vrouwen ingeschreven in een bediendeberoep.

Grafiek 14 - Uitstroomgraad naar werk volgens geslacht en beroepscategorie

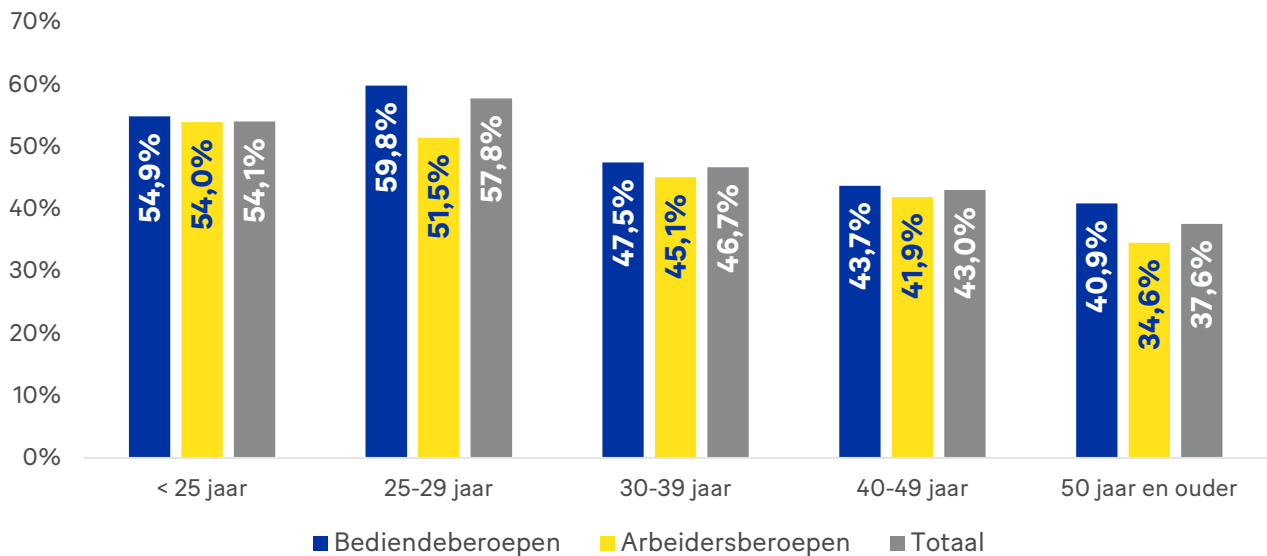
Bron: Actiris, 2021-2022, berekeningen view.brussels

› LEEFTIJDKLASSE

Leeftijd blijkt een andere factor te zijn die de uitstroomgraad naar werk beïnvloedt. **De uitstroomgraad naar werk neemt af naarmate de leeftijd toeneemt. De enige uitzondering daarop vormen de 18- tot 25-jarigen**, die gemiddeld een lagere uitstroom hebben dan de 25- tot 29-jarigen.

Er is ook een verband met de inschrijving in een arbeidersberoep, dan wel een bediendeberoep. Voor alle leeftijdsklassen geldt immers dat de uitstroom naar werk van arbeiders en arbeidsters onder deze van de bedienden en bediendes ligt. Het verschil is het grootst in de leeftijdsklassen 25 tot 29 jaar (-8,3 procentpunt) en 50 tot 64 jaar (-6,3% procentpunt). Bij de 18- tot 25-jarigen zien we dat de cijfers dicht bij elkaar liggen. Of de werkzoekende in een arbeiders- of bediendeberoep is ingeschreven, lijkt in die leeftijdsgroep minder verschil te maken.

Grafiek 15 - Uitstroomgraad naar werk volgens leeftijdsklasse en beroepscategorie

Bron: Actiris, 2021-2022, berekeningen view.brussels

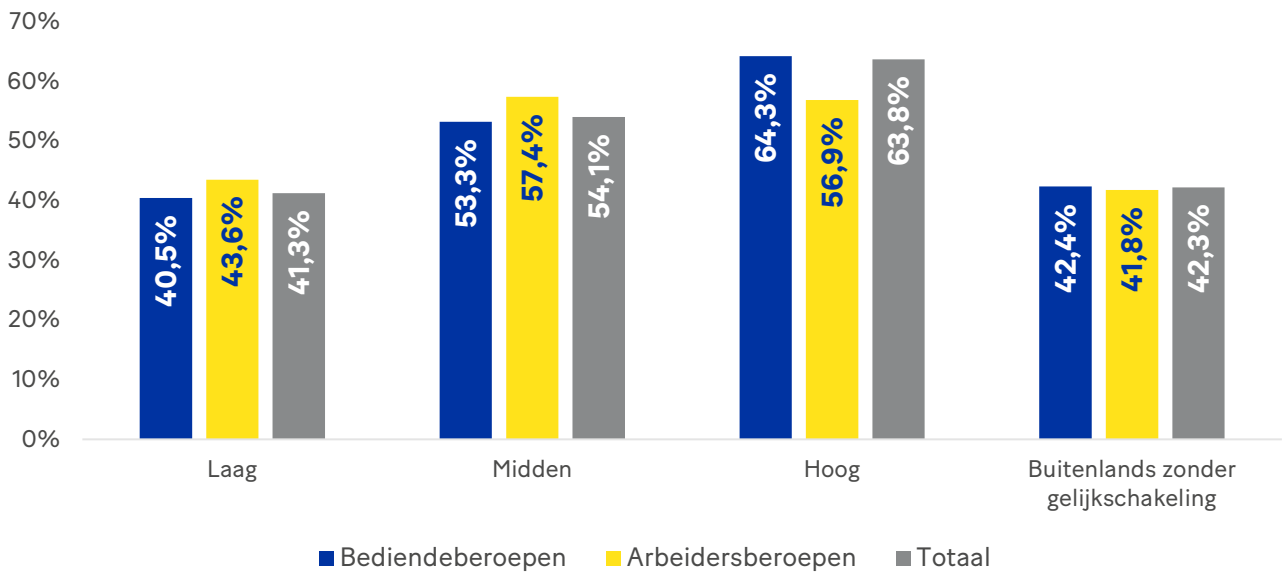
› STUDIENIVEAU

Zoals verwacht heeft het studieniveau een invloed op de uitstroomgraad naar werk. Over het algemeen **stijgt de uitstroomgraad naar werk evenredig met het studieniveau**. Er valt ook op dat de uitstroomgraad naar werk van personen met een niet-erkend buitenlands diploma min of meer gelijk is aan die van de laaggeschoolden.

De beroepscategorie en het studieniveau interageren met elkaar en bepalen en beïnvloeden samen de waarschijnlijkheid om de werkloosheid te verlaten. Laag- en middengeschoolde arbeiders en arbeidsters hebben een hogere uitstroomgraad naar werk dan bedienden en bediendes met hetzelfde studieniveau. Werkgelegenheid voor arbeiders blijft met andere woorden belangrijke jobkansen bieden voor laag- en middengeschoolden.

De uitstroomgraad naar werk van hooggeschoolde arbeiders en arbeidsters is van zijn kant vergelijkbaar met die van middengeschoolde arbeiders en arbeidsters. Anders gezegd, heeft het bezit van een hoog diploma voor personen ingeschreven in een arbeidersberoep een beperkt effect op de kans om werk te vinden.

Grafiek 16 - Uitstroomgraad naar werk volgens studieniveau en beroeps categorie

Bron: Actiris, 2021-2022, berekeningen view.brussels

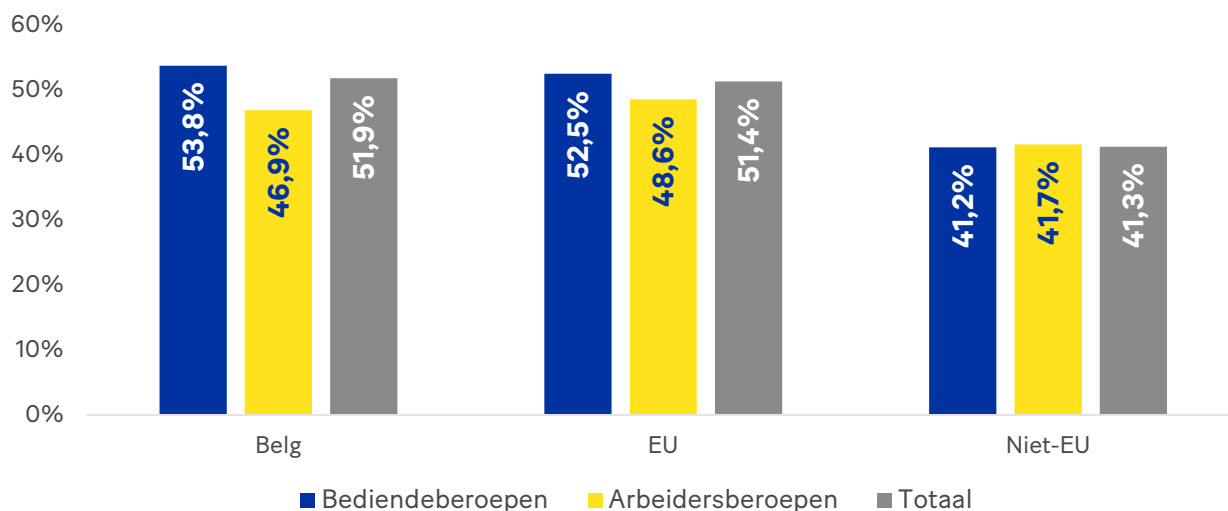
› NATIONALITEIT

De uitstroomgraad naar werk varieert naar gelang van de nationaliteit. **Het hebben van de Belgische, vergroot de kansen op een uitstroom naar werk.** Het verschil is het opvallendst tussen personen met de Belgische nationaliteit (uitstroomgraad van 53,8%) en personen met een niet-Europese nationaliteit (41,3%).

Een interessante vaststelling is dat de beroeps categorie voor personen met een niet-Europese nationaliteit slechts een geringe rol lijkt te spelen, terwijl de uitstroomgraad naar werk van personen met een Belgische of Europese nationaliteit bij de bedienden hoger is dan bij de arbeiders. Dit heeft waarschijnlijk voor een stuk te maken met de discriminatie van niet-Europeaanen.

We stellen ook vast dat arbeiders en arbeidsters met een Europese nationaliteit een betere uitstroomgraad naar werk hebben dan arbeiders en arbeidsters met de Belgische nationaliteit. Dit kan wellicht verklaard worden door de aanwezigheid van mensen van buitenlandse origine die wel de Belgische nationaliteit hebben. Deze mensen worden geconfronteerd met specifieke obstakels bij het vinden van werk en zijn meer vertegenwoordigd in de arbeidersberoepen.

Grafiek 17 - Uitstroomgraad naar werk volgens nationaliteit en beroeps categorie

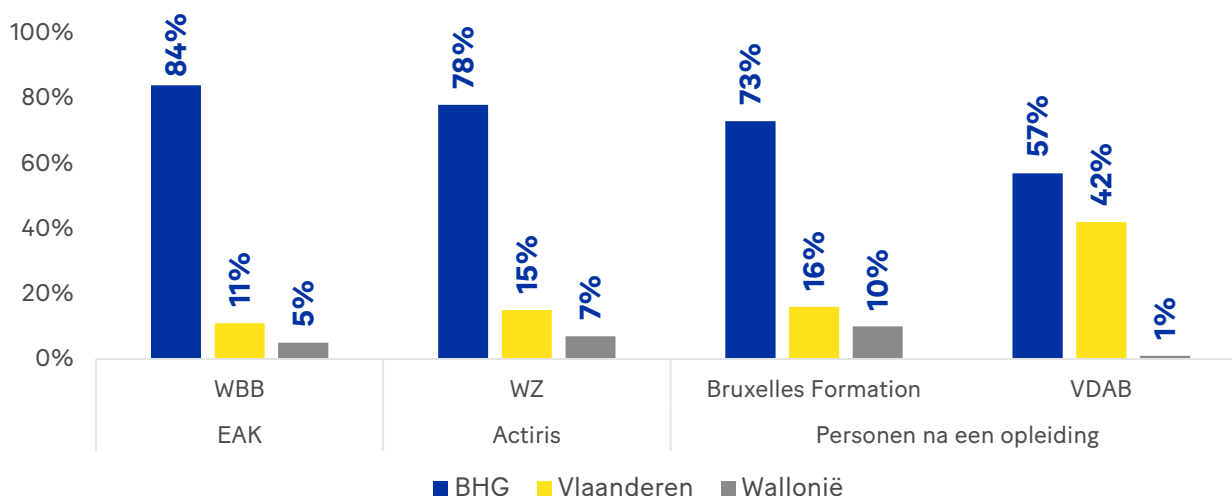

Bron: Actiris, 2021-2022, berekeningen view.brussels

› GEWEST VAN TEWERKSTELLING

Over het algemeen kunnen we stellen dat **nieuw ingeschreven personen die werk vinden, vaker werk vinden buiten de gewestgrenzen**. Terwijl 84% van de Brusselaars in 2021 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werkte, was dit slechts 78% voor de niet-werkende werkzoekenden die in de 12 maanden na hun inschrijving een job van minstens 28 dagen vonden. Voor werkzoekenden die een beroepsgerichte opleiding hebben gevolgd bij Bruxelles Formation, zakt dit aandeel tot 73%, voornamelijk ten voordele van het Waals Gewest. Voor werkzoekenden die een beroepsopleiding hebben gevolgd bij de VDAB, slinkt het zelfs tot 57%, ditmaal in het voordeel van het Vlaams Gewest.

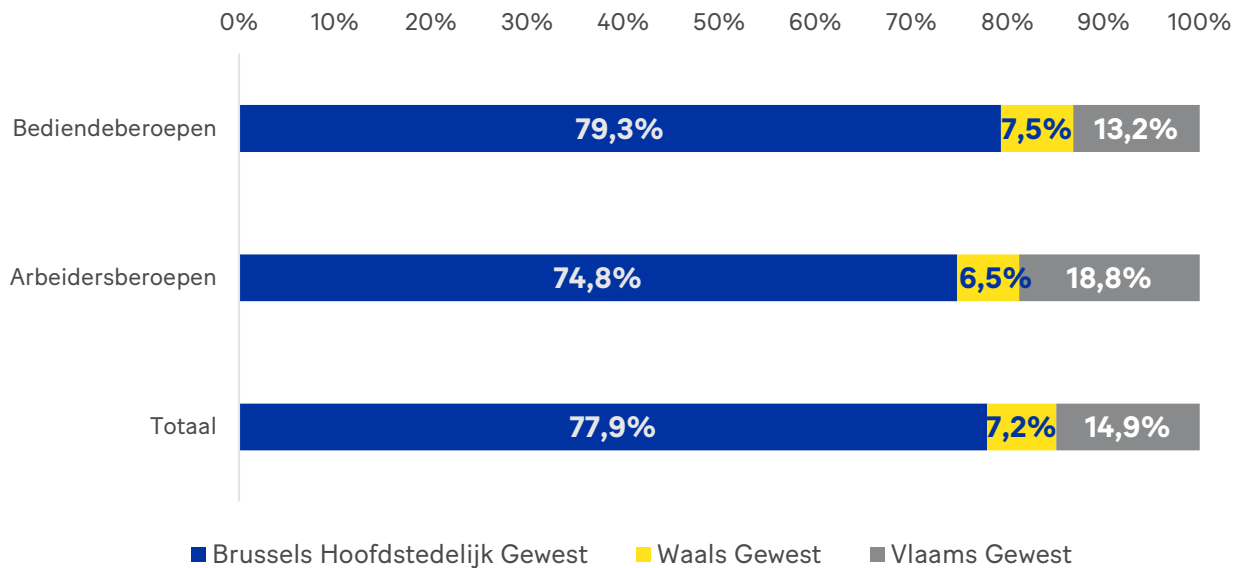
Grafiek 18 - Tewerkstelling van Brusselse werknemers en uitstroom naar werk van niet-werkende werkzoekenden en personen die een opleiding beëindigen, volgens plaats van tewerkstelling

Bron: EAK 2021 & Actiris 2021-2022 & Bruxelles Formation 2021-2022 & VDAB 2021-2022, berekeningen view.brussels

De verdeling van de uitstroomgraad naar werk volgens het gewest van tewerkstelling toont aan dat niet-werkende werkzoekenden uit de arbeiderscategorieën oververtegenwoordigd zijn onder de niet-werkende werkzoekenden die uitstroonden naar een job gelegen in het Vlaams Gewest (namelijk 18,8%, tegenover 14,9% voor alle werkzoekenden samen en 13,2% voor de bediendecategorieën). Het lijkt er dus op dat het Vlaams Gewest voor deze groep meer mogelijkheden biedt.

Grafiek 19 - Verdeling uitstroom naar werk volgens plaats van tewerkstelling en beroepscategorie

Bron: Actiris, 2021-2022, berekeningen view.brussels

CONCLUSIE

In de inleiding van dit rapport zagen we dat de industrie de grote meerderheid van de Brusselse werknemers werk verschafte en daarmee van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het belangrijkste arbeidersbastion van het land maakte, nog vóór de Waalse staal- en steenkoolbakkens, tot er begin jaren 1970 een massale en snelle de-industrialisatie intrad.

Het is precies in het licht van de omvang en de intensiteit van die de-industrialisatie dat de vraag naar het voortbestaan van de werkgelegenheid voor arbeiders zich opwerpt: *wat blijft er daarvan over in een sterk getertiariseerde economie?*

Om die vraag te beantwoorden, moest eerst worden stilgestaan bij de **categoriale afbakening van de werkgelegenheid voor arbeiders. Het onderscheid tussen het statuut van arbeider of het statuut van bediende wordt immers gemaakt op basis van de aard van de uitgevoerde taken: zijn die hoofdzakelijk manueel of hoofdzakelijk intellectueel?** In die zin is dit onderscheid per definitie discutabel en er zijn dan ook vele randgevallen. Daarbij komt nog dat de aard van de uitgevoerde taken, net als de manier waarop die taken als hoofdzakelijk manueel of intellectueel worden beschouwd, in de tijd kunnen variëren. Een voorbeeld hiervan is de statistische verschuiving

van het beroep van zorgkundige, dat vroeger het statuut van arbeider had, maar in 2009 in toepassing van een nieuwe collectieve arbeidsovereenkomst evolueerde naar het statuut van bediende.

De vertroebeling van de arbeidsstatuten maakt het maken van analyses op basis van dit onderscheid bovendien nog complexer.

Ondanks deze enkele methodologische opmerkingen, heeft dit rapport in ieder geval aangetoond

dat werkgelegenheid voor arbeiders verre van verdwenen is, maar wel van gedaante is veranderd. De arbeiders en arbeidsters van vandaag zijn niet meer die van gisteren: de industriële activiteit van toen

ruimde plaats voor veeleer tertiaire activiteiten.

De qua volume grootste sector voor arbeiders in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is die van de administratieve en ondersteunende diensten, op grote afstand gevolgd door de horeca op de tweede plaats. Daarna volgen de sectoren vervoer en opslag, en gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening. De bouwnijverheid en de industrie, twee sectoren die men traditioneel met werkgelegenheid voor arbeiders associeert, komen respectievelijk op de vijfde en de zesde plaats.

In de sectoren van de administratieve en ondersteunende diensten en het vervoer en de opslag nam het banenvolume toe. Deze toename is voo-

ral te danken aan de groei van het aantal arbeidersbanen. De werkgelegenheidsgroei in deze sectoren en het feit dat dit de enige **twee sectoren zijn waar arbeiders sterk vertegenwoordigd zijn en de werkgelegenheid toeneemt, steunen de hypothese van een vorm van dualisering van de Brusselse economie.**

Behalve deze sectorale verschuivingen zagen we ook **een genderverschuiving in de werkgelegenheid voor arbeiders.** Deze twee dynamieken zijn nauw verbonden, aangezien de **vervrouwelijking van de werkgelegenheid voor arbeiders** in Brussel voornamelijk kan worden toegeschreven aan de vrouwelijke tewerkstelling in het systeem van de **dienstencheques in de subsector van de reiniging**, onderdeel van de sector van de administratieve en ondersteuningsdiensten, en bijkomstig in de horeca.

Ten slotte is het aandeel van vrouwelijke arbeiders groter dan het aandeel van de mannelijke arbeiders in de sector van de administratieve en ondersteuningsdiensten (in het bijzonder in de subsector van de reiniging) en in de menselijke gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening.

Arbeiders en arbeidsters zijn oververtegenwoordigd in de werkloosheid, en hun geschatte werkloosheidsgraad is ongeveer dubbel zo hoog als de geschatte werkloosheidsgraad van bedienden, wat getuigt van een zekere precariteit op de arbeidsmarkt. Deze oververtegenwoordiging varieert in omvang naargelang van een aantal individuele kenmerken. De mannen zijn oververtegenwoordigd in de arbeidersberoepen. De vrouwen zijn daarentegen sterker vertegenwoordigd in de laagst geschoolde elementaire beroepen en in de

bediendeberoepen. Werkzoekende arbeiders en arbeidsters zijn gemiddeld ouder, lager geschoold en hebben vaker een buitenlandse nationaliteit dan werkzoekende bedienden en bediendes. Ze zijn bovendien oververtegenwoordigd in de langdurige werkloosheid.

Dit blijkt uit de **uitstroomgraad naar werk**, die toelaat te beoordelen hoe waarschijnlijk het is dat een niet-werkende werkzoekende in de 12 maanden na zijn inschrijving bij Actiris werk van minstens 28 dagen vindt. **De uitstroomgraad is systematisch lager voor personen ingeschreven in een arbeidersberoep dan voor personen ingeschreven in een bediendeberoep.** Verschillende kenmerken beïnvloeden de kans op uitstroom naar werk: vrouwelijke arbeiders hebben een lagere uitstroomgraad naar werk dan mannelijke arbeiders en dan bediendes; de leeftijd verscherpt de verschillen tussen vrouwelijke arbeiders en bediendes, vooral bij de 25- tot 29-jarigen en de 50- tot 64-jarigen; het behalen van een hoog studieniveau heeft globaal genomen een positief effect op de kansen om naar werk uit te stromen, maar voor arbeiders is die invloed geringer dan voor bedienden; de kans op uitstroom naar werk verlaagt voor wie een buitenlandse nationaliteit heeft en vooral voor niet-werkende werkzoekenden met een niet-Europese nationaliteit; en tot slot blijkt het Vlaams Gewest meer kansen te bieden voor wie een job als arbeider zoekt.

Dit rapport heeft, althans gedeeltelijk, de evolutie en de structuur kunnen schetsen van de tewerkstelling en de werkloosheid van arbeiders in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit rapport behandelt verre van alle aspecten van de werkgelegenheid voor arbeiders of alle aspecten waarmee de werkgelegenheid voor arbeiders te maken

krijgt, maar vormt vooral een introductie tot de kwestie van de werkgelegenheid voor arbeiders, en nodigt uit om dit centrale thema in toekomstige studies verder uit te diepen. Want, zo stelde Mateo Alaluf, aangezien er geen «*nieuwe arbeidersklasse*» is, die verschilt van «*de oude arbeidersklasse*», en arbeid permanent transformeert, kan er geen stabiel referentiepunt zijn, en kan de arbeidersklasse niet anders dan tegelijkertijd in een fase van ontbinding en heropbouw zijn⁵⁴. Het is dus nodig om deze tegenstrijdige dynamieken continu te bestuderen. Dit is des te belangrijker omdat het beschouwen van de werkgelegenheid voor arbeiders neerkomt op het beschouwen van werk in zijn geheel.

Op statistisch vlak komt het erop aan zich vragen te stellen bij de betrouwbaarheid en de relevantie van de beschikbare statistische categorieën, en eventueel andere categorieën voor te stellen die

geschikter zijn om de «grijze zone»⁵⁵ tussen de verschillende arbeidsstatuten te beschrijven, te onderzoeken en te begrijpen.

Maar het komt er ook op aan om tewerkstelling op zich te bestuderen, en meer bepaald het verband tussen werk en opleiding. Dit thema komt in dit rapport niet aan bod en zal in een andere rapport worden geanalyseerd. De evolutie van de arbeidsstructuur en de spanningen die rond bepaalde functies al bestaan, nodigen uit tot een onderzoek naar de rol van de kwalificerende trajecten in de opleiding en her- of omscholing van de arbeidskrachten. De centrale rol daarvan in tal van hedendaagse uitdagingen, zoals het tekort aan geschoolde arbeiders en arbeidsters, de milieu-transitie, de invloed van artificiële intelligentie op de arbeidsmarkt, migratie, bestrijding van discriminatie, bestrijding van ongelijke onderwijskansen enz., maakt deze kwestie nog eens zo prangend.

54 Alaluf, M. (1984). Recherches sur le travail et évolution de la classe ouvrière : expliquer ou infléchir les rapports sociaux ? Cahiers Marxistes, 126, pp. 1-12.

55 Supiot, A. (2000). Les nouveaux visages de la subordination. Droit social, n° 2, pp. 131-145.

Bibliografie

Alaluf, M. (2012). Quelle classe ouvrière ? Ouvriers, employés et cadres. Cols blancs, cœur rouge : les combats des employés, techniciens et cadres du SETCa Liège-Huy-Waremme. Luik: IHOES.

Alaluf, M. (1984). Recherches sur le travail et évolution de la classe ouvrière : expliquer ou infléchir les rapports sociaux ? Cahiers Marxistes, 126, pp. 1-12.

Amossé, T. (2015). Portrait statistique des classes populaires contemporaines. Savoir/Agir, n° 34, pp. 13-20.

Bernard, S., et al. (2014). Penser la porosité des statuts d'emploi. La nouvelle revue du travail, 5.

Bernard, S. (2020). Le nouvel esprit du salariat: Rémunérations, autonomie, inégalités. Presses Universitaires de France.

Bouchet-Valat, M., & Jayet, C. (2019). La mesure des classes sociales par les nomenclatures : enjeux, problèmes et débats. L'Année sociologique, 69, 311-331.

Boyer, R. (2004). Théorie de la régulation. Parijs: La Découverte.

Brousse, C. (2008). L'édition 2008 de la classification internationale type des professions. Courrier des statistiques, n° 125.

Carbonnell, J. S. (2018). Le futur du travail. Parijs: Éditions Amsterdam.

Célerier, S., Riesco-Sanz, A., & Rolle, P. (2019). Figures de travailleur – figures d'entrepreneur ? Les diverses voies européennes de détachement des travailleurs de l'entreprise. In: Arborio, A.-M., Bouffartigue, P., & Lamanthe, A. Crises et mondes du travail. Toulouse: Octarès.

Demazière, D. (2006). III. Décrire les chômeurs. In: Didier Demazière éd., Sociologie des chômeurs (pp. 46-66). Parijs: La Découverte.

Demmou, L. (2010). La désindustrialisation en France. Document de travail de la DG Trésor, n° 2010/01.

Desmarez, P. en Alaluf, M. (1988). Classifications professionnelles : des savants découpages aux marchés pré-contraints. Travail et Emploi, n° 38-12.

Desrosières, A. (1989). Comment faire des choses qui tiennent : histoire sociale et statistique. Histoire & Mesure, volume 4, n° 3-4, pp. 225-242.

De Troyer, M., Lebeer, G., & Martinez, E. (2013). La précarité des ouvrières du nettoyage en Belgique : Des réponses collectives à la dérégulation. Travail, genre et sociétés, n° 29, pp. 87-104.

Devetter, F.X., & Valentin, J. (2021). Deux millions de travailleurs et des poussières. L'avenir des emplois du nettoyage dans une société juste. Parijs: Les Petits Matins.

De Wispelaere, F., Chakkar, S., & Struyven, L. (2020). Inkomende en uitgaande detachering in de Belgische arbeidsmarktstatistieken. Onderzoekspaper. HIVA - KU Leuven.

De Wispelaere, F. (2022). Le détachement intra-européen dans l'économie belge : analyse statistique et impact dans le secteur de la construction. Travail, Emploi, Formation, n° 16.

Gerard, M., Romainville J.-F., & Valsamis, D. (2013). Evaluatie van het stelsel van de dienstencheques voor buurtdiensten en -banen 2012. Idea Consult.

Goossens M., Van Hecke E. (1985). Évolution de la structure spatiale du chômage en Belgique. In: Espace, populations, sociétés : Chômage, non-emploi, sous-emploi. pp. 309-338.

Keynes, J. M. (1930). Economic Possibilities for our Grandchildren.

Lens, D., & Mussche, N. (2019). Detachering naar België - een portret van nieuwe migratie- en mobiliteitspatronen. Myria.

Lomba, C. (2004). Distinguer un ouvrier d'un employé dans l'industrie : naturalisation et négociations des classifications. Sociétés contemporaines, n° 54, pp. 35-53.

Maruani, M., & Reynaud, E. (1993). Sociologie de l'emploi. Parijs: La découverte.

Overzicht van de productieactiviteiten. (2018). Logistiek vastgoed en stand van zaken in 2017.

Salais R. (1980). Le chômage : un phénomène de file d'attente. In: Economie et statistique, n° 123.

Sassen, S. (1991). The Global City. Princeton: Princeton University Press.

Supiot, A. (2000). Les nouveaux visages de la subordination. Droit social, n° 2, pp. 131-145.

Susskind, D. (2023). Un monde sans travail. Comment les nouvelles technologies et l'intelligence artificielle reconfigurent le marché du travail. Parijs: Flammarion.

talentAnalytics.brussels (2022). Jaarlijks rapport. talent.brussels.

Unia (2022). Socio-economische monitoring.

Van Hamme, G., Wertz, I., & Biot, V. (2011). Economische groei zonder sociale vooruitgang: stand van zaken in Brussel. Brussels Studies, nr. 48.

Van Hamme, G., & Van Criekingen, M. (2012). Compétitivité économique et question sociale : les illusions des politiques de développement à Bruxelles, Métropoles, n° 11.

Van Hamme, G., & Moritz, L. (2018). Quel avenir pour l'industrie à Bruxelles ? Bruxelles en mouvement, n° 296.

Van Hamme, G., Waiengnier, M., Bassens, D., & Hendrikse, R. (2020). Geavanceerde diensten: de aantrekkelijkheid van Brussel en lokale uitdagingen. Brussels Studies, online.

Vandermotten, C. (2015). De Brusselse industrie: twee en een halve eeuw evolutie. Erfgoed Brussel, n° 015-016.

Verly, J., & Martinez, E. (2010). La négociation sectorielle. In: Arcq, E., Capron, M., Léonard, E., & Reman, P. (dir.), Dynamiques de la concertation sociale. Brussel: CRISP, pp. 257-274.

view.brussels. (2019). [Profiel en traject van de werkzoekenden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Monitoring volgens origine.](#) Actiris.

view.brussels (2023). [Stand van zaken 2022.](#) Actiris.

Methodologische bijlage

A.1. METHODOLOGISCHE AANDACHTSPUNTEN MET BETREKKING TOT DE ENQUÊTE NAAR DE ARBEIDSKRACHTEN

De cijfers van de EAK zijn schattingen op basis van een steekproefenquête. Het principe van een steekproefonderzoek houdt in dat de resultaten uit de steekproef worden gebruikt om een schatting te maken van de waarden voor de gehele bevolking (= de populatie). Juist doordat het om een schatting gaat, dient rekening te worden gehouden met een bepaalde graad van onzekerheid.

In 2023 bestond de steekproef bijvoorbeeld uit ongeveer 108.500 personen van 15 tot 89 jaar. Het gaat om ongeveer 54.500 respondenten in Vlaanderen, 40.500 in Wallonië en 13.500 in Brussel. De werkgelegenheidsgraad bij de 20- tot 64-jarigen in het Brussels Gewest wordt voor 2023 geschat op 66,5%, met een betrouwbaarheidsinterval tussen 65,1% en 68,0%. De werkloosheidsgraad wordt geschat op 10,7%, met een betrouwbaarheidsinterval tussen 9,5% en 12,0%.

De enquête is geharmoniseerd op Europees niveau. De definities van werkgelegenheid en werkloosheid die worden gehanteerd (zie tabblad 'documentatie') zijn die van het Internationaal Arbeidsbureau (IAB), waardoor een vergelijkbaarheid van de resultaten op internationaal vlak wordt gewaarborgd.

A.2. ISCO-08-CLASSIFICATIE

De ISCO-08-classificatie, uitgewerkt door het Internationaal Arbeidsbureau (IAB)⁵⁶, groepeerde de beroepen⁵⁷ volgens de aard van de taken en het vereiste studieniveau.

- › De classificatie telt **vier hiërarchische niveaus**⁵⁸: ze bestaat uit 436 basisgroepen (level 4), geaggregeerd in 130 subgroepen (level 3), op hun beurt gegroepeerd in 43 sub-hoofdgroepen (level 2), ten slotte gereduceerd tot 10 hoofdgroepen (level 1)⁵⁹.

56 De volledige structuur van de classificatie is beschikbaar op de website van de IAO.

57 Meer informatie over de ISCO-08-classificatie is te vinden in Brousse, C. (2008). L'édition 2008 de la classification internationale type des professions. Courrier des statistiques, n° 125.

58 De volledige ISCO-08-classificatie kan worden geraadpleegd op de website <https://www.ilo.org/public/french/bureau/stat/isco/index.htm>.

59 Bijvoorbeeld: hoofdgroep 1. Managers is onderverdeeld in 4 sub-hoofdgroepen (11, 12, 13 en 14). Groep 11 is zelf opgedeeld in 2 subgroepen (111 en 112) en groep 111 is op zijn beurt opgedeeld in 4 basisgroepen (1111, 1112, 1113 en 1114).

- › De classificatie is **gelinkt aan de ISCED-schaal** (International Standard Classification of Education), die een indeling maakt naar studieniveau. De beroepen in de hoofdgroepen (level 1) vereisen meestal hetzelfde studieniveau, op twee hoofdgroepen na.

Tabel 16 - ISCO-08-classificatie (ISCO 1 digit) en bijbehorend studieniveau volgens de ISCED-schaal

ISCO-08-categorie (level 1)	ISCED-schaal (bijbehorend studieniveau)
1. Managers (m/v/x)	Bepaald op het 2e niveau van de ISCO-08-classificatie
2. Intellectuele, wetenschappelijke en artistieke beroepen (m/v/x)	Diploma van de 1e of 2e cyclus van het hoger onderwijs
3. Technici en verwante beroepen (m/v/x)	Diploma van de 1e cyclus van het hoger onderwijs
4. Administratief personeel (m/v/x)	Diploma van het hoger secundair onderwijs
5. Dienstverlenend personeel en verkopers (m/v/x)	
6. Geschoolde landbouwers, bosbouwers en vissers (m/v/x)	
7. Ambachtlieden (m/v/x)	
8. Bedieners van machines en installaties, assembleurs (m/v/x)	
9. Elementaire beroepen (m/v/x)	Diploma dat hoogstens gelijk is aan een diploma van het lager secundair onderwijs
0. Beroepen bij de strijdkrachten (m/v/x)	Bepaald op het 2e niveau van de ISCO-08-classificatie

A.3. CONSTRUCTIE VAN DE VARIABELE «ARBEIDERSBEROEP»

De ISCO-08-classificatie is ook nuttig om de arbeidsmarkt te bestuderen vanuit het perspectief van de arbeidersberoepen.

- › De gegevens van de EAK die we gebruikten voor de analyse van de werkende beroepsbevolking zijn beschikbaar in niveau 1 van de ISCO-codes (1 digit). De arbeidersberoepen zijn de beroepen in categorie 6 tot 9 van de ISCO-08-classificatie.

Dit betekent dat de arbeidersberoepen die, naast de bediendeberoepen, in categorie 5 vallen, niet in aanmerking worden genomen.

- › Door ISCO-codes van 4 digits te gebruiken, kunnen we de arbeidersberoepen meer in detail onderzoeken. Deze codes, die beschikbaar zijn in het datawarehouse van Actiris⁶⁰, laten toe om categorie 5 in 2 groepen op te splitsen:

1. «Dienstverlenend personeel - bedienden (m/v/x), bijvoorbeeld

2. «Dienstverlenend personeel - arbeiders (m/v/x), bijvoorbeeld

Bij het toewijzen van het beroep dat bij de inschrijving bij Actiris werd opgegeven⁶¹ aan de groep van de arbeidersberoepen of aan de groep van de bediendeberoepen, werden in de mate van het mogelijke de beroepsclassificaties van de collectieve arbeidsovereenkomsten gevolgd. Voor codes die zowel arbeiders- als bediendeberoepen omvatten, werd rekening gehouden met het beroep dat het meest in deze code vertegenwoordigd is.

Door gebruik te maken van de 4 eerder genoemde categorieën plus de aldus bepaalde groep «dienstverlenend personeel (m/v/x) - arbeiders» kunnen we de in [punt 6 van de nota](#) onderzochte werkloosheid bij arbeiders beter inschatten.

Tabel 17 - indeling van de beroepen in groep 5, Dienstverlenend personeel en verkopers (m/v/x), in de categorieën dienstverlenend personeel - arbeiders (m/v/x) (A) en dienstverlenend personeel - bedienden (m/v/x) (B)

Code	Benaming	Groep
5111	Reisbegeleiders en stewards (m/v/x)	Bedienden
5112	Conducteurs op het openbaar vervoer (m/v/x)	Bedienden
5113	Reisleiders en gidsen (m/v/x)	Bedienden
5120	Koks (m/v/x)	Arbeiders
5131	Kelners (m/v/x)	Arbeiders
5132	Barmannen (m/v/x)	Arbeiders
5141	Kappers (m/v/x)	Arbeiders
5142	Schoonheidsspecialisten en dergelijke (m/v/x)	Bedienden
5151	Toezichthouders van huishoudelijk en schoonmaakpersoneel in kantoren, hotels en dergelijke accommodatie (m/v/x)	Bedienden
5153	Conciërges (m/v/x)	Arbeiders

⁶⁰ Ongeveer 70% van de niet-werkende werkzoekenden geeft bij zijn inschrijving slechts één beroep op. Wanneer er meerdere beroepen zijn opgegeven, werd voor de analyse gekeken naar het laatste (ingevoerde of gewijzigde) beroep, om zodoende rekening te houden met de gewenste beroepsheroriëntering, met name via een beroepsgerichte opleiding in het kader van een begeleidingstraject bij Actiris.

⁶¹ Het opgegeven beroep is het beroep waarop de werkzoekenden hun zoektocht naar werk toespitsen en dus het beroep waar naar ze het meest waarschijnlijk zullen uitstromen, maar ze kunnen uiteraard ook in een ander beroep aan het werk gaan.

Code	Benaming	Groep
5163	Begrafenisondernemers en balsemers (m/v/x)	Bedienden
5164	Dierenverzorgers, -trimmers en -africhters (m/v/x)	Bedienden
5165	Rijinstructeurs (m/v/x)	Bedienden
5211	Verkopers in kramen en op markten (m/v/x)	Bedienden
5221	Winkeliers (m/v/x)	Bedienden
5222	Toezichthoudend personeel in winkels (m/v/x)	Bedienden
5223	Verkopers en verkoopsassistenten (m/v/x)	Bedienden
5230	Kassiers en ticketverkopers (m/v/x)	Bedienden
5241	Mannequins en modellen (m/v/x)	Bedienden
5242	Demonstrateurs (m/v/x)	Bedienden
5243	Huis-aan-huisverkopers (m/v/x)	Bedienden
5245	Pompbedienden (m/v/x)	Bedienden
5246	Verkopers in cafetaria's, fastfoodrestaurants, snackbars en dergelijke eetgelegenheden (m/v/x)	Bedienden
5249	Verkopers, niet elders geassocieerd (m/v/x)	Bedienden
5311	Verzorgend personeel in kinderdagverblijven, crèches en dergelijke en onthaalmoeders (m/v/x)	Bedienden
5312	Onderwijsassistenten (m/v/x)	Bedienden
5321	Verzorgenden in ziekenhuizen, verpleeginstellingen en dergelijke instellingen (m/v/x)	Bedienden
5322	Verzorgenden thuiszorg (m/v/x)	Bedienden
5329	Verzorgend personeel in de gezondheidszorg, niet elders geassocieerd (m/v/x)	Bedienden
5411	Brandweerlui (m/v/x)	Uitgesloten
5412	Politieagenten (m/v/x)	Uitgesloten
5414	Veiligheidspersoneel (m/v/x)	Arbeiders

Bron: Actiris 2023 (jaargemiddelde), berekeningen view.brussels

